

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AFGANGS- OG AARSPRØVERNE

I

SORØ AKADEMIS LÆRDE SKOLE

JUNI OG JULI 1902.

-
- INDHOLD: 1. Dansk Adel, en Række Skildringer, II. 5. Ved
J. E. Boesen.
2. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstal-
ten. Ved B. Hoff.
-

SORØ.
F. HAÜSERS BOGTRYKKERI.
1902.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AFGANGS- OG AARSPRØVERNE

I

SORØ AKADEMIS LÆRDE SKOLE

JUNI OG JULI 1902.

- INDHOLD: 1. Dansk Adel, en Række Skildringer, II. 5. Ved J. E. Boesen.
2. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten. Ved B. Hoff.
-

SORØ.
F. HAÜSERS BOGTRYKKERI.
1902.

Dansk Adel,

en Række Skildringer

ved

J. E. Boesen.

- I. (Dansk Adels Oprindelse.**
Indbydelsesskr. 1897—98
- II. Skjalm Hvide og hans Slægt i den ældre
Middelalder.**
 1. Skjalm Hvide.
 2. Skjalmsønnerne.
 3. Hvideslægten i Tre-Konger-Striden).
Indbydelsesskr. 1900.
 - [4. Hvideslægten paa Vendertogene].
 5. Sor Cistercienserkloster.
- III. [Erik Otteson Rosenkrantz.**
- IV. Braherne under Adelsvælden].**

Sor Cistercienserkloster.

Ingemann lader Valdemar den Store og hans Mænd med Absalon i Spidsen ride om ad Sor*), da de i 1170 skal til Ringsted for i St. Bents Kirke samtidigt at fejre Knud Lavards Helgenkroning og den lille Knud Valdemarsøns Kongekroning.

Og i Sorøs Bøgekrans
Kongen nye Kloster skuer:
Gennem Busk i Aftenglans
Kobbertaget herligt luer.

Og Ingemann har haft den af Datidens Historikere fremførte Hjemmel for sin Skildring af Absalons Besøg her i disse Festdage, at et Brev, som han omtr. ved denne Tid udsteder (vedrørende Esrom), er undertegnet af Abbed Simon og en Munk i Sor, og blandt de andre Vidner kan »Sasser fra Skoven«

*) „Sor“ er endnu det almindelige sjælandske Navn paa „Sorø“, der vistnok først er blevet almindeligt i Rigssproget i det sidste hundrede Aar. Endnu i 18. Hndr. brugtes Formen „Sor“, „Soer“ og længere tilbage tillige „Sore“, og dette er vistnok den oprindelige Form og den, der ligger bag ved den latinske: Sora, jfr. Indbydelsesskr. 1900 S. 23.

være her fra Egnen, hvor det gamle Navn endnu lyder i »Sasserbro« og læses i Runerne paa Fjeneslevstenen. — En bedre historisk Hjemmel er det dog, at Absalon i disse Aar sikkert saa ofte som muligt har besøgt det Kloster, der her var grundet af hans Fader og Farbrødre, men under Tre-Konger-Striden var kommet i Forfald, ja blevet helt øde, men nu atter var genoprettet. »Da Absalon«, hedder det i Klosterets »Gavebog«, »ved Guds Kald var bleven Biskop i Roskilde og dybt bevægedes ved Fædernestiftelsens Opløsning, hentede han Munke fra det Hellig-Bernhards Plantebed, der da blomstrede i Esrom, udvalgte blandt Cistercienserordenen. Det var 13. Juni 1161, og fra hin Dag har Gud givet Stedet Velsignelse, det er trivedes og har baaret Frugt i Herren«. Og den gamle Munk, der to—tre Hundredaar efter fortalte om sit Klosters Anlæg og Vækst, vendte Takken for den Grøde, der fulgte med hans Ordens Indplantning, ikke alene til den store Bisp, men til hele hans Slægt »Arvingerne efter Stiftelsens Grundlæggere, blandt hvilke Esbern Snare og hans Broder Absalon, Asser Skjalmsøns Sønner, mægtige Mænd og berømte overalt, frem for enhver anden Slægt i Danmark«. — Absalon udtaler da ogsaa i de Gavebreve, han kort efter udstedte til Klosteret, og som i Afskrift endnu er bevarede i dets Brevbog, at han, da han som Roskildestolens ringe Tjener (humilis minister) bør være de fattiges, og især Kristi fattiges Fader, har ønsket særlig at være en Fader for Kristi fattige Brødre i Sor og forsørge dem saa-

ledes af den Overflod, Gud har givet ham, at de heller ikke, naar han ikke mere er i Kødets, skal lide Mangel.

Og de rige Gaver, Skjalm Hvides Slægt ydede, gav tilstrækkelige Midler til inden for Klostermuren at danne en lille Verden, hvor alle Livets Fornødenheder stod til Raadighed for dem, der skulde leve her uden for den store Verdens Liv, uden Deltagelse i Verdens selvnyttige Kappelstræb. Hvorfor — hvad vilde Cistercienserne?

Sky for det jordbindende og lidenskabvækkende i Kappelstræbet havde jo drevet de første »Munke« bort fra Romerrigets Verdslighed ud i Ørkenhulernes Ensomhed, og Ensomheden havde givet disse Flygtninge deres Navn. Men da Sorklosteret stiftedes, havde Menneskekendere, fremfor alle Benedikt af Nursia, for længst skønnet, at et Liv alene for Evigheden, i uafbrudt Andagt, er en Umulighed, og at Sjælen kun holdes frisk gennem Arbejde, saa Munkelivet gennem Benediktinerordenens Regler var blevet ændret efter Ordene: bed og arbejd, arbejd, vel ikke for dig selv, men for andre, og bed til regelmæssige, fastsatte Tider, og bed og arbejd i Samlag, under gensidig Æggelse og Vogtelse. Men da det i Tidens Løb viste sig, at heller ikke den Sjælens Tugt, Benedikts Bud om Arbejde og Regelmæssighed indførte, var i Stand til at holde Klosterlivet rent og stærkt, var der opstaaet særlige Grupper i Munkeverdenen, som søgte at naa det tilstræbte ved at lægge stærkere Vægt paa visse Former eller paa visse Sider af det

fælles Formaal. Saaledes blev Cluni i Øst-Frankrig — under den Opløsning af Stats- og Samfundsliv, der opstod under de sidste Herskere af Karl den Stores Slægt — Udgangspunkt for en mægtig kirkelig Rejsning; ved nøje Overholdelse af Benedikts Regler og Skærpelse af dem paa flere Punkter, men især med Hensyn til Iagttagelse af Renhed (baade Haandens og Aandens) og Værdighed i personlig Færd og kirkeligt Liv skulde i Cluniacenserne's Klostre hver enkelt Liv og Livssyn højnes, og udadtil skulde derved samtidigt den store Verdens Ærefrygt for Kirken og dens Magt over Sjælene stige, saaledes som det især kom frem i Clunimunken Hildebrands, den senere Pave Gregor den Syvendes Kamp for Kirkens Renhed og Magt. Cluniacenserne bredte sig vidt om, og Forbindelsen mellem de enkelte Klostre vedligeholdtes gennem jævnlige Sammenkomster. Men naturlige Skyggesider: overdrevent Magt- og Pragtstræb, skæmmede dog snart disse sortklædte Hævdere af Værdigheden, og da denne — og flere andre efterhaanden opstaaede strenge Munkeordener — omsider naaede Norden, kom her kun svage Spirer frem. — Det var da ikke underligt, at Asser Rig og hans Brødre valgte Benedikts oprindelige, mere rummelige Regler for Sor. — Dengang havde dog allerede en ny Munkeregel uddannet sig i Syden, i Citeaux i Syd-Frankrig, og faa Aar efter Sorklosterets Grundlæggelse naaede den Sjælland, idet Ærkebisp Eskil kaldte Cisterciensere fra Frankrig til det af ham oprettede Esrom Kloster (omtr. 1153). Cistercienserne

lagde ligesom Cluniacenserne Vægt paa Sammenholdet og var som disse kun en særegen Afdeling af Benediktinerne, og deres Regel indskærpede ogsaa først og fremmest alle Benedikts Bud. Men i den nærmere Udvikling og Skærpelse af disse lagde de Vægten paa andre Punkter end Cluniacenserne. Cistercienserne vilde netop undgaa disses Storladenhed, og da den fromme Robert grundlagde Citeaux i en uopdyrket, sumpet Lavning ved en lille Flod, fulgte der saa strengt Arbejde og saa store Savn, at Klosteret var nær ved at uddø af Mangel paa Tilgang, da en Dag i 1113 den rige Riddersøn Bernhard bankede paa dets Port; han tilførte det en saa stor Kraft og indblæste i dets Strenghedsregler et saa rigt Aandsindhold, at Citeaux hurtigt blev Samlingssted for nogle af Tidens ivrigste Evighedsstræbere. Abbeden, Englænderen Stefan, viste sig samtidigt som en udmærket Leder og Ordner og fik 1119 pavelig Stadfæstelse paa de Regler, der under Navn af »Kærlighedsbrevet« (charta caritatis) blev Grundlov for Cistercienserordenen. Idet de fleste Enkeltforhold i Munkelivet skal være som hidtil efter Benedikts Regel, kommer Kærlighedsbrevet kun til at indeholde faa Bestemmelser, der næsten alle gaar ud paa nøje at sammenknytte de Klostre, der antog Reglen, fæstne Forholdet mellem Abbeden og de andre Munke, hindre Splid mellem Ordenen og Præstestanden og skarpt afgrænse den fra den store Verden. Ejendommeligt udformet var Bestemmelserne om Sammenhold mellem Klostrene. Kom et Kloster i

stor Fattigdom, skulde det støttes af de andre Klostre; ethvert Kloster, hvorfra nye stiftedes, skulde som Moderkloster vaage over Døtreklostrene, og dets Abbed skulde visitere dem; men af allerstørst Betydning for hele Ordenens Liv blev Bestemmelsen om aarlige Abbedmøder i Citeaux under Forsæde af Møderklosterets Abbed, der stadigt regnedes for hele Ordenens Overhoved. Der dannedes herved en overordnet Myndighed, som de enkelte Abbeder var ansvarlige overfor, og som kunde dømme mellem Abbed og hans underordnede eller mellem forskellige Klostre; og der var givet gode Vilkaar for Bevarelse i alle Forgreninger af Stanklosterets Grundpræg og samtidigt god Lejlighed til de Ændringer, Forholdene kunde gøre ønskelige, saa en lovmæssig Udvikling blev mulig. Og jo mere Ordenen udbredtes, des mere maatte Mødernes sammenbindende Betydning vokse, om det end blev nødvendigt at indskrænke Kravet om Møde til for de fjærnere boende Abbeders Vedkommende kun at gælde med visse Aars Mellemløb, saaledes som det allerede var forudset i »Kærlighedsbrevet«, skønt Ordenen da kun talte 15 Klostre, alle i Frankrig. Efter 50 Aars Forløb var der 500 Cistercienserabbedier og siden mange flere, spredte over hele Kirkens Omraade til dens yderste Grænselände, — Til denne Udbredelse bidrog især den Aandskraft, Livet fik i Clairvaux under Bernhards Ledelse. Kort efter at han var kommen til Citeaux, var Tilstrømningen dertil nemlig bleven saa stor, at nye Klostre maatte anlægges, i Løbet af tre Aar fire, Citeaux's

ældste Døtre, der sammen med det nød en særlig Forrang, og blandt disse Clairvaux, grundet af Bernhard selv. Virkelig Fattigdom i Dalene her lettede fra først af Gennemførelsen af den strengeste Tarvelighed: Munkene levede af Suppe kogt paa Egeblade og Brød af Byg eller Hirse, saa sort, at en Gæst, der var Munk af en anden Orden, ved at se det brast i Graad og hemmelig medtog et Stykke for at fremvise det som en Mærkværdighed. Og alligevel droges saa mange til Clairvaux, at der i Bernhards sidste Tid skal have været 700 Munke. Thi Bernhard forstod at lægge Indhold i Afholdenheden, og naar Lyset fra hans »klare« Klosterdal naaede saa vidt om, var det vel, fordi han som faa forstod at gennemtrænge Dybderne i Kærligheden og aabne andres Øjne derfor: først, sagde han, elsker vi os selv, dernæst Gud for vor egen Skyld, siden naar vi til at elske Gud uden at tænke paa os selv, og endelig elsker vi tillige os selv og vor Næste for Guds Skyld, men dette højeste Trin med dets mystiske Henrykkelse i Gud naas kun af den, der har faaet Bugt med alt selvisk Nydelseskraav og al Hengivenhed til det udvortes. Derfor, ikke for noget Værd ved Afholdenhed i sig selv, krævede han — ligesom Robert og Stefan i Citeaux — den store Tarvelighed og Møje i den enkeltes Liv saavel som i Klosterets og Kirkens Udstyr: ingen Taarne, Mallerier, malede Ruders Farvespil, endnu mindre Guld eller Sølv maatte — som i Cluniacensernes Kirker — drage Sindet fra rent aandelig Betragtning eller sam-

men med fine Manerer og Klæder og pæn Mad vække Hovmod. Tavse, i grove, graa Kutter skulde de leve usete af Verden og uden at se paa dens Glimmer. »Kærlighed vokser i Dale«, var Løsnet. — Men det højt stillede Maal kunde ikke fastholdes af de Tusender, der, vel ofte i blind Betagethed, droges af den vældige Kraft, der var i Bernhards Gerning som i hans Personlighed. Cistercienserne undgik ikke den Fristelse til Lediggang og Velleved, hvori Klosterlivet i alle Ordener kunde slaa over, og som netop paa en Maade blev større, jo dybere en Ordens Formaal stemmede med Tidsalderens Aandskrav, saa at mange blev ivrige til at yde den rigelige Gaver. Og havde Cistercienserne i de stadige Møder og Visitationer et godt Værn mod Udskejelser, kom der en anden Fristelse, idet disse stærkt sammenknyttede, rige Abbedier let kom til at føle sig som et Klosteraristokrati, og i skarp Modsætning til det oprindelige kom en fornem Tone ind blandt Cistercienserne. Den fornemme Tone vandt saa meget lettere Indgang formedelst de mange Lægbrødre, sædvanlig Folk af Almuen, der uden at være munkeviede levede paa Klosteromraadet, var bundne af Klosterløfterne og deltog i en Del af Gudstjenesten, men i øvrigt arbejdede med deres Hænder. I den første ildfulde Tid, da Kloster efter Kloster blev anlagt i uopdyrkede Skovdale, var der Brug for alles Hænder, og i den Vægt, der af Ordenens Stiftere var lagt paa den aandelige Betragtning, laa en Fristelse for Munkene til at unddrage sig fra det legemlige Arbejde, saa al væsen-

lig Gerning sattes i Bøn. Lægbrødrene fik Marthas, Munkene Mariæ Gerning, og Bøn fra talrige Cistercienserklostre regnedes for Folkenes bedste Velsignelse. Selve den mægtigste Pave, Innocens III, skriver 1198 til Abbedmødet i Citeaux: »I sidder jo med Marie ved Herrens Fødder og hører hans Ord. Hjælp paa min Brøst ved eders Bøn«. Og da Richard Løvehjerte paa Vejen til det hellige Land kom i Havnød, raabte han idelig: »Gid vi dog snart maa naa den Time, da de graa Munke staar op. Jeg har gjort dem saa meget godt, de vil straks bede for mig og frelse mig«. Og virkelig, ved Nattens ottende Time (Kl. 2 om Natten) lagde Uvejret sig.

Hvorledes passede nu Sor Kloster ind i Cisterciensersamfundet, og hvilken Retning fik Livet der?

»Bernardus valles, colles Benedictus amabat« (o: Bernhard elskede Dale, Benedikt Høje) siger et gammelt Vers for at betegne Modsætningen mellem de Klosteranlæg, der udgik fra Monte Casino, og dem, der stammede fra Citeaux og Clairvaux. Og i den Henseende passede Sor jo udmærket, som det laa her paa Bunden af en Kedel, fra hvis Rand skimtedes det højt liggende Ringsted Benediktinerklosters spidse Kirketaarn; Skov og Vand afgrænsede det godt fra Omverdenen*), og sumpet Skovland gav

*) Der har rimeligvis dengang ikke været anden Vej til Klosterøen end ad Hæglinge Bro ved Pedersborg. „Bolbro“ og „Vindelbro“ maa allerede efter deres Navne antages at tilhøre en senere Tid.

Lejlighed til møjsom Opdyrkning. Spørgsmaalet bliver da, om denne Lejlighed brugtes, om de givne Grænser mod den store Verden overholdtes, og endelig især om der var den Ringhed i legemlige Goder, den aandelige Ydmyghed og den dybe Kærlighed, som den lave Beliggenhed skulde være Billede paa.

For det første kan det vistnok siges med Sikkerhed, at »de fattige Brødre i Scr« aldrig har behøvet — som i Clairvaux — at spise Suppe af Blade fra den store omgivende Egeskov. Allerede hvad der var givet af Asser Rig og hans Brødre maatte kunne yde det fornødne for den lille Skare — 12 og en Fører var det sædvanlige Tal paa en grundlæggende Cistercienser-Apostelflok — der Junidagen 1161 kom fra Esrom og ved Pedersborg fik Øje paa deres nye Bosted. Over Hæglinge Bro kom de ind paa deres Klosterejendomme, og det kan jo nok være muligt, at de saa Fæstegaardene i Hæglinge endnu ligge forfaldne fra Tre-Konger-Stridens urolige Aar, og da de derefter var kommen gennem »den nordlige Skov« har de maaske set Sormarkerne selv udyrkede og usaaede. Det kan dog ogsaa være, at Absalon har sørget for at faa dem i Drift forinden, og utvivlsomt har han i al Fald ladet hidbringe Kær, der let kunde faa Næring paa Engene, og da Munkene kom til Klosteret selv, har de sikkert i Klosterhaven set grønne Ærter og Bønner, og fundet det i et Par Aar ubeboede Kloster bragt i beboelig Stand. De har tillige paa Vejen allerede ved Pedersborg med Velbehag kunnet kaste Øjet ud over de fiskelovende Søer, der

dengang vel ikke helt tilhørte Klosteret, men hvoraf dog »Søndrevig« i Tul Sø og sikkert ogsaa den Del af Sor Sø, der laa op til Klostergrunden, den foruds Bymark, var dets Omraade. Men det kan jo nok være, at de graa Munke forgæves har spejdet efter skridende Hvedemarker, ikke alene paa deres eget, men ogsaa paa det tilgrænsende Omraade; dertil egnede Jorden her sig vel dengang endnu mindre end i vore Dage, og dog var Hvedebrød saa kært for dem, der ikke maatte bruge Sul til at faa Grovbrødet til at glide ned. Denne Mangel blev dog snart afhjulpen. — Det maa have været i disse første Aar, at Absalon sammen med Broderen Esbern gav Klosteret Jord i det frugtbare Gudum Sogn, naar det, som Gavebogen siger, var, fordi de ynkedes over deres Fattigdom. Den kunde der nemlig ikke længe være Tale om. Allerede 1164 overlod Absalon Klosteret Bispetienden af hele Ringsted Herred og af 7 spredt liggende Sogne og 2 Kapeller, nemlig: »Finnetorp« (Finderup, Løve Herred), »Sunderthorp« (Sønderup, Slagelse H.), »Eleseu« (i Gavebogen: »Ølefshøghe«, Ølsemagle eller Højelse (før Øselille), Ramsø H.), »Harolstadhe« (Haraldsted, nu Ringsted H.), »Gesleue« med tilliggende Kapel i »Leoga« (Gærlev i Løve H., med Landsbyen Løve), »Swartethorp« (Sorterup, Slagelse H.) og »Biorbu« med tilliggende »Georleue« Kapel (Slots-Bjærgby og Gærlev i Slagelse H.). Senere tildelte han det endvidere af Bispeindtægterne en Tredjedel af det Offer, der ydedes i Vor Frue Klosterkirke i Roskilde til Amindelse om den

der skrinlagte hellige Margrethe — en Frænke af Absalon, der skammelig var bleven myrdet af sin Mand (i Ølsemagle), og som blev helligdømt af Absalon under Medvirkning af Abbed Simon i Sor. Af Bispestolens Jordegods gav Absalon Klosteret en Gaard i Vemmelev og Landsbyen »Skelwerhøve« (Skellerød i Sigersted Sogn) med Mølle; men i øvrigt, siger Gavebogen, gav han aldrig Klosteret af Bispegods, men af det, han erhvervede ved Virksomhed og Vindskibelig- heds (og i det mindste for Skellerød gav han Bispestolen Igæld af sit eget). — I disse Klosterets tidlige Aar gav endvidere Rejnild (Ragnhild), Enke efter en af Førstestifterne Ebbe Skjalmsøn — Ægteparrets Navne kan endnu læses over Døren til Bjernede Kirke, som de først opførte af Træ — Sasserbro Mølle »for sin Sjæl«, og da kort efter Sønnen Toke Ebbesøn laa paa Dødslejet, gav han Klosteret Jord i Heslerød og Lerholte (i Nordsjælland); senere fik det af Ebbes og Rejnilds Datter Gyde, gift med Oluf Glug, Jord i Sigersted og Engen »Gydemade« ved Vrangstrup Aa. Om Absalons gamle Faster Cecilie, gift med Peder Torstensøn paa Pedersborg, hed det i Munkeoverleveringen, at hun havde elsket Klosteret med moderlig Kærlighed, og hun havde skænket det 2 Bol*) i Førslev, »men mere kunde hun ikke give formedelst sin Mands Haardhed«. Hendes Søster Magge skænkede, skønt hun efter sin Mands Død

*) „Bol“ var opr. en Fuldgaard, men senere kunde formedelst den stærkere Udnyttelse af Jorden en saadan dannes af mindre end et Bol, jfr. Indbskr. 1900 S. 23.

havde indgivet sig i Roskilde Fruekloster, Sorklosteret til Erindring (in sui memoriam), sin Del af Hage-
 torp (Haverup) Ore, hvoraf hendes Brødre havde
 skænket Dele allerede ved den oprindelige Kloster-
 stiftelse, og da Klosteret nu kun manglede Sune
 Skjalmsøns Part, skaffede Absalon det denne fra
 hans Arvinger. Her mod Nordvest fik Klosteret
 fremdeles betydelige Ejendomme, da Esbern Snare
 skænkede det Munke-Bjærgby og Bromme med Mølle
 til Bedste for sin (c. 1170) afdøde Hustru Hulmfrid
 (»skøn Hulfrid«). De fleste af disse Jordegodsgaver
 fra Skjalm Hvides Slægt fik forøget Værd derved, at
 de laa i Omegnen af Sor, om end ikke mange saa
 nær, at de bekvemt kunde dyrkes eller styres umid-
 delbart fra dette. Men til en velordnet Klosterdrift
 hørte ogsaa Ladegaarde (grangia), der kunde danne
 Bindeled mellem Klosteret og dets undergivne, ud-
 nytte de fjærnere liggende Marker og Enge, Fiske-
 steder og Skove og modtage Landgilde og Tiende;
 og foruden at være Tilførselskilder var Ladegaardene
 tillige Udførselsveje for Klosterets velgørende Virk-
 somhed; Lægbrødre styrede og drev dem, her holdtes
 til regelmæssige Tider Andagt, Bedeklokken hørtes i
 de omliggende Landsbyer, og om Natten lyste ved
 deres Port, ligesom ved Klosterets, Lampen og indbød
 den vejfarende til Husly og Vederkvægelse for Legeme
 og Sjæl.

En Oversigt over Sor Klosters Rettigheder og
 ældste Ejendomme faar vi i det Pavebrev, hvormed
 Lucius III 1182 optager Klosteret i Cistercienser-

samfundet. Rettigheder, som tildeles det i Lighed med andre Klostre af denne Orden, er især: at det maa optage saavel Klerke som Lægmænd, at alt, hvad Brødrene virker og vinder ved eget Arbejde, fritages for Tiende, at Kirkens Straf loves enhver, der øver Vold mod Klosteret eller dets Ladegaarde. — Blandt Klosterets Ejendomme nævnes i dette Pavebrev 2 Ladegaarde, nemlig »den udmærkede og meget gamle Ladegaard« i Lyng (som den senere betegnedes i Gavebogen) og Ladegaarden i »Asworthebothe med Skove, Enge, Græsgange og det forbiflydende Vandløb Tovebæk« — Asserbo nemlig i Nordsjælland, hvor der en Tid havde været et Kloster for de yderlig strengt levende Kartheusermunke; de forlod dog hurtigt igen Stedet, som Absalon derefter ved forskellige Køb og Magelæg skaffede Sor, hvis første større Udeje det blev. Fremdeles nævner Brevet Gudme, Vemmelev, »Ellinge« (Allinge i Strø Herred), »Økelstorp«^{*)} og »Slaglosæ«, hvormed rimeligvis menes de mange Smaalodder i Slavelse litle, nu Slaglille, der i Gavebogen nævnes som skænkede af flere navngivne Mænd og Kvinder — hvoriblandt »Truet Litle, som byggede Kirken**⁾ der«, og hans

*) „Økelstorp“ maa vistnok være det samme, som i et Pavebrev af 1186 kaldes „Othinstorp“ og i Gavebogen „Landsbyen Othinstorp, som nu kaldes Ønstorp“. Det nævnes i Pavebrevene mellem Slaglille og Lyng — skulde det være Ørnstrup, nu kun Navn paa en Skovdel, men sikkert oprindeligt Bynavn? Jvf. Tillæg.

***) Slaglille Kirke maa efter Stilen være bygget i 12. Hndr., og der findes i den et Billede af Stifterne af samme Art og fra samme Tid (c. 1160 - 70) som Billedet af Asser Rig og Fru

Søster »Tolla« —, og hvori kan ses et Vidnesbyrd om den Yndest, Cistercienserne vandt hos Egnens Bønder. Det er dog ogsaa muligt, at der med »Slaglosæ« menes de Ejendomme i Landsbyen Slagelsebo*) — lidt sydvest for Slaglille, hvorfra den sagtens oprindelig var en Udflytterby —, som Absalon ved Mageskifte af Jørlunde, Heslerød, Lerholte m. m. skaffede Klosteret til en Ladegaard, og som der maa sigtes til i det pavelige Beskyttelsesbrev fra 1186 med Ordene: »Grangiam de Slaglose«. — I de følgende Aar udvidedes Klosterets Omraade stærkt, som det navnlig ses af et Bekræftelsesbrev for dets Eje og Indtægter, udstedt af Absalon c. 1190, og et Pavebrev af 1199. I begge Breve nævnes, foruden Sor selv med alt Tilliggende, Ladegaardene i »Slaglose«, Lyng, Gudme, Munke-Bjærgby, Ondløse, Vejleby (ved Lammefjord), Asserbo, Egby (ved Bramsnæs Vig) med tilliggende Skove, Enge, Græsgange, Fiskeri og Møller, fremdeles spredte Ejendomme i Glostrup, Kværkeby, Skørpinge o. fl. St., og desuden nævner Pavebrevet: Nyrup (i Stenmagle Sogn), Gøkstrup (nu Knudstrup) med tilliggende Skov og Ladegaarden Toaker i Halland. — Tienden af Ringsted Herred, som var givet »paa en Tid, da der betaltes Penge for Tiende«, lagde Absalon i sit Brev atter til Bispestolen, »da Tienden nu betales i Korn«, men der-

Inge i Fjeneslev. (Magnus Petersen: Kalkmalerier i danske Kirker S 117.)

*) Slagelsebos 10 Gaarde nedlagdes 1636, og deraf dannedes „Store Ladegaard“.

imod overdrog han for bestandig Klosteret Tienden af de foran nævnte 7 spredt liggende Sogne og 2 Kapeller saavel som Parten i Margreteofret fra Roskilde, og disse to Indtægter bekræftes ogsaa af Paven*). — Af ældre Ejendomme, der ikke nævnes i Absalons og Innocens's Breve, er nogle bortbyttede. Resten er rimeligvis — da begge Breve synes at ville give en udtømmende Opregning — lagt under de nyoprettede Ladegaarde.

Flere af de Ejendomme, Klosteret fik fra 1182 til 99, var skænkede af Absalon, f. Eks. den store Gaard i Vejleby paa 5 Bol, med rigt Fiskeri, og endnu i sine sidste Aar forøgede han sine Gaver: 1199 overdrog han det af sit Fædernegods 4 større Gaarde med tilliggende Fæstegods, hvoriblandt 9 hele Landsbyer. Gaardene var: Holbæk, hvoraf opstod Holbækhus med Byen, Lesjølholm, der senere i Middelalderen var Navn paa et Sogn (nu Holmstrup og Agnsø ved Jyderup), Krænkerup, hvoraf antagelig en Rest er bevaret i den store Gaard i Landsbyen Krænkerup i Havrebjerg Sogn, og det nærliggende »Eriksleve«. Hermed havde Absalon rimeligvis skilt sig af med

*) Tienden gennemførtes først i Sjælland ved den Kirkelov, Absalon fik vedtaget i Ringsted Lund 1171, og den har altsaa vist sig at give saa meget større Udbytte end den Pengeerstatning („Bispegave“), som i Forvejen var almindelig, at Absalon ikke har fundet det rigtigt til Stadighed at unddrage Bispestolen en saa stor Indtægt. — At Bispen paa egen Haand kunde bortgive Tiender for bestandig, kan synes mærkeligt, men det blev ogsaa gjort i andre Tilfælde (f. Eks. af Eskil til Næstved Benediktinerkloster), og naar det var til et Kloster, var det tilladt i Kirkeretten.

det allermeste af sit Gods, saa der kan næppe have været meget indbefattet i hans Testamentgave til Klosteret af alt Fædernegods undtagen Hjemgaarden Fjeneslev, som hans Broder Esbern skulde have. Samme Testament viser, at Absalon efter sin Stilling og i Forhold til det meget, han havde bortgivet, var ret tarveligt forsynet med Guld og Sølv og andet Løsøre; Sor Kirke fik som Mindegave et Sølvgemme med Relikvier, »Kapellet i Sor« en Sølvkalk, og desuden skulde Klosteret beholde hans sorte Hest, som stod der, og dets Bogsamling de to Bøger, Sakse havde laant af ham. — Absalon udaandede 21. Marts 1201 blandt de Brødre, han i saa høj Grad havde været en Fader for*).

Snart fik Klosteret en Række nye Ejendomme og Ejendomskrav, da Esbern Snare døde (1204) efterladende det sin halve Hovedlod (saa meget som efter Loven var tilladt), ligesom Sune Ebbesøn havde gjort ved sin Død (1186). Ogsaa andre af Skjalm Hvides Ætlinge tildelte det Gaver, saaledes Absalons Efterfølgere i Roskilde og Lund: Peder og Andreas Sunesøn, Aarhusbispens Skjalm Vagnsøn o. fl. Senere var det mest Folk af andre Slægter, der berigede Klosteret, især dog Herremandsslægter i Omegnen. — Adskillige mindre Gaver i Gods og Penge kom til som

*) Et betegnende Udtryk for Folkeførestillingen selv i fjærne Kredse om Absalons Fortjenester af Sor er det forvirrede Sagn, der naaede Island om hans Død i Lund og Straf (for Uret mod en Bonde), hvorfor hans Stemme høertes samme Aften bag Alteret i Sorkirken: „Sora! Sora! pro me ora“ (Sore! Sore! bed for mig).

Indgangsgave for de indtrædende Munke, der vistnok oftest hørte til Herremandsklassen, ikke sjældent til Skjalm Hvides Æt (som flere af Abbederne), medens Folk af Almuen blev Lægbrødre, der berigede Klosteret med deres Arbejdskraft.

»Kongen nye Kloster skuer«, hed det hos Ingemann. Og det, der ved 1170 allermost kan have draget Absalon til Sor, har vel netop været Opførelsen af de nye Bygninger, der blev nødvendige, dels for at skaffe Plads til Brødrene, hvis Tal vist hurtigt blev flerfoldiget, dels for at tilfredsstille de særlige Cistercienserkrav: alt skulde være tarveligt, men dog stort, saa der var Plads til talrige Lægbrødre og Tjenestemænd, og saa alt fornødent kunde rummes inden for Klostermuren, der skulde danne skarpest mulig Grænse mod Verden. Naar Klosteret først 1182 formelt optages i Cistercienserordenen, hænger det sandsynligvis sammen med, at først ved den Tid var Nybygningen nogenlunde fuldført. Det fremgaar da ogsaa af Sor Kirkes Stil og Bygningsæmne (Mursten), at den maa være opført ved den Tid, omkring 1170 (ligesom Ringsted Kirke), og samtidigt med den er uden Tvivl de tre andre Længer i Klosterfirkanten om Fratergaarden (»Brødregaarden«) blevet til.

Af hint nye Kloster er nu kun Rester i Kirken, de to Kapeller ved dens Sydside, Klosterporten og maaske Fraterbrønden. I øvrigt maa vi slutte os til Anlægget efter gamle Beskrivelser og Billeder (fra 16. og 17. Hndr.) og efter Grundsten og andre Rester, der i vore Dage er fundet under Jorden. Ende-

lig kan Sammenligning med samtidige Klosteranlæg fra Udlandet (især Citeaux og Clairvaux i Frankrig, Lokkum og Riddagshausen i Tyskland) hjælpe til at give en Forestilling om Absalons Sor.

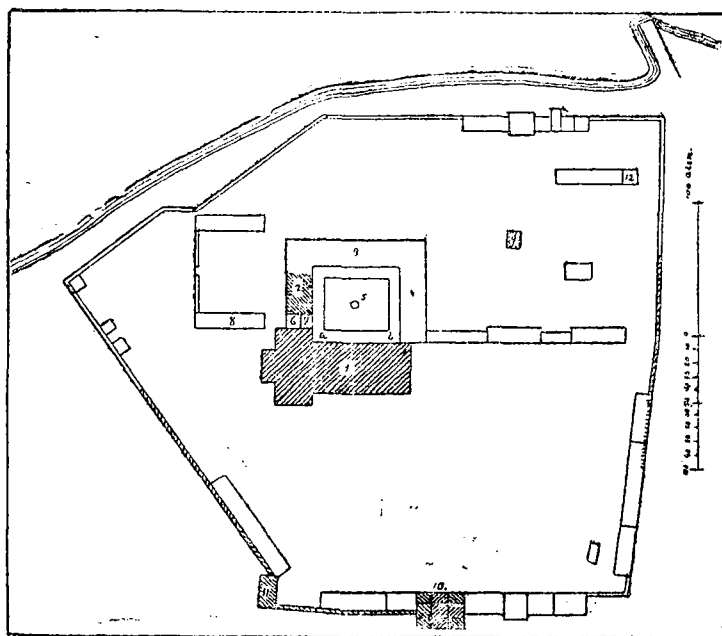
Kirken var bygget i nøje Overensstemmelse med Cistercienserskik: i Korsform, uden Taarn, men med Spir over Korsskæringen, høj og stor, men med Tarveligheden antydet i, at der ikke var rundet, udsmykket Korafslutning, ikke Orgel og vel heller ikke farvede Ruder eller anden Maling. Ensformet og ubrudt strakte Midtskibet sig fra Vestgavlen til Korpartiet, dækket af fladt Bjælkeloft og afgrænset mod Sideskibene af mægtige Piller, der i al Alvor og Simpelhed dog var fint leddelte og udformede i den nye Tegl; høje Bueaabninger mellem Pillerne forbandt Midtskibet med de lavere rundbuehvælvede Sideskibe, som førte ind i Korsarmene, der ligesom Korsskæringen og Højkoret hævede sig i Hvælvinger i Højde med Midtskibets Loft. Korsarmene havde — efter en næsten ganske fast Cistercienserskik — paa Østsiden hver to Kapeller (indviede til: Johannes Døber, Johannes Apostel, Peter & Paulus, Benedikt & Bernhard), og fra Midtskibet saas gennem Gitterværket i Triumfbuen, Højalteret for St. Maria hæve sig i Højkoret. Kun sparsomt Lys faldt gennem de uklare Glasruder ind over det store Rums mægtige, mørkerøde Murflader. — Indgang til Kirken var der gennem Døre i Sideskibene for Lægbrødre, Tjenestemænd og Gæster, for Munkene derimod ad en Trappe paa den sydlige Korsarms Syd-

væg, hvor en Dør førte ind til Sovesalen i Østlængens andet Stokværk. Under Trappen førte Døre ind til to smaa hvælvede Rum under Sovesalen, af hvilke det ene var Sakristiet, hvor de kirkelige Kar, Kirkeklæderne og andet gudstjenesteligt Tilhør gemtes, det andet uden Tvivl »Skatkammeret« (»le trésor« i franske Klostre), hvori gemtes Mindegaver fra Velgørere, maaske ogsaa Klosterets Brevkister. Hinsides disse Rum laa Kapitelsalen, hvor Munkesamfundet, »Konventet«, holdt sine daglige Møder, og den var ligesom Sakristi og Skatkammer en Slags Tillæg til Kirken. — Sakristi og Skatkammer er bevarede til vore Dage, men er nu Gravkapeller. Og i Kirken er meget forandret: i dens Midtskib er indbygget spidsbuede Hvælvinger, og Sideskibenes er ligeledes blevet spidse, Vestfaget er afskaaret til Orgel og derunder Vaabenhus med Indgang i Vestgavlen, af Sideskibs-Døre er der nu kun en paa Nordsiden, Højalteret er flyttet frem i Korsskæringen, Helgenkapellerne blevet Gravkapeller; Gitterværket i Triumfbuen, Prædikestol, for det meste ogsaa Korstolene, Altertavlen og andet Træværk er fra 17. Hndr.; rig Farveudsmykning bryder Murfladernes Ensformighed, Bænke og Stole Gulvets. Det store Krucifiks i Triumfbuen er fra Katolicismens sidste Tid, det i nordlige Korsarm meget ældre; Kirkens Sammenhæng med Klosteret træder levende frem i den bevarede Munketrappe og Stenkonsollen til Vievandskarret ved dens Fod.

Den mest indgribende Omdannelse af Kirken fandt Sted, da Hvælvingerne indbyggedes efter Branden 1247, hvorved Trang opstod til en Farveudsmykning, som i nogen Mon kunde udjævne Modstrid mellem gammelt og nyt og dække Overskæringer og Misforhold.

Efter de gamle Klosteroptegnelser udbrød Ilden 13. Maj ved Nontiden (omtr. Kl. 3) og angreb: »Kirken, begge Sovesale, nemlig Munkenes og Lægbrødrenes, det større og det mindre Gæsteherberg, Klosteromgangen, Munkenes og Lægbrødrenes Sygestuer, Baggers, Bryggers, Klædekammer, Underkældermesterens Rum, dertil (adhæc) Biskoppens Helligrum (sacellum episcopi), Sakristiet (domum sacrarii), Kældermesterens Kammer og alle Smede- og Havehuse tillige med Væveriet og Hestestalden, Porten og Ladegaarden og et Hus indrettet til at øse Vand ved et beundringsværdigt Hjuldrev. Ved samme Ildebrand ødelagdes Møllen, der blev drevet ved fire Hjul, tillige med Hestemøllen. Ovennævnte Værksteder og Rum blev tilligemed alt Indbo helt ødelagt (penitus consumptæ), kun den ene Klokke reddedes, og det kun ved et Vidunder, den anden flød smeltende ned. — At den nuværende Kirkes Mure er fra 12. Hndr. (som først paavist af Kunsthistorikeren Høyen), viser dog, at Ødelæggelsen ikke var fuldstændig, og Murværk fra Absalons Tid var vistnok ogsaa bevaret i de Klosterbygninger, der nedbrødes eller ombyggedes i 18. og i Begyndelsen af 19. Hndr. (da Klosteromgangen ryddedes).

Det Billede, Opregningen af de brandlidte Bygninger giver, er vist nok ikke saaledes udført, at vi med det samme faar Rummenes indbyrdes Belliggenhed: Gæsteherbergerne har næppe ligget ved Siden af Sovesalene, Sakristiet ikke mellem Kældermesterrummene; thi medens meget i Klostrene kunde være forskelligt, var det en fast Regel, at Sakristi og »Skattekammer« ligger mellem Kirke og Kapitelsal, i Østlængen, og derover Sovesal, som vist altid er langt fra Herberget; Køkken, Spisesal og Varmestue laa modsat Kirken, og da denne sædvanlig laa mod Nord altsaa i Sydlængen (eller Tilbygninger til den). En rimelig Forklaring af Opregningens Orden kan dog faas: Rummene kan være nævnte i den Rækkefølge, hvori de angrebes af Ilden. Thi Ilden maa antagelig have gaaet fra Øst til Vest, da den i denne Retning bliver bred, nemlig fra Hjulmøllen ved Søen til Porten, der maa have ligget som endnu i Retning ad Pedersborg, mens den er smal mod Øst, idet kun Kirken og Dele af de tilstødende Fløje blev angrebet; en Begyndelse fra Vest, Nord eller Syd, i de spredte Bygninger, maatte vel ogsaa have muliggjort stærkere Begrænsning af Ilden og navnlig Kirkens, især da Klokkernes Redning. Hvis Ilden derimod er opstaaet i Kirkens Kor, hvor Lys til enhver Aarstid brændte, maatte den straks finde rigelig Næring i Træværket der (Munkestole osv.) og hurtigt gennem Midtskibets Bjælkeloft naa Spir og Tagværk, og derfra Sovesal, medens samtidigt en Østenvind driver den gennem Kirken med stadig øget Kraft, saa den fra Kirkens

Sor Kloster. (Syd vender opad.)

Skravering fra højre til venstre betegner endnu staaende Bygninger, fra v. til h. Grundsten af forsvundne, Angivelse af de øvrige er taget fra Grundplan I i Taubers Festskrift 1827, (konstrueret efter en Synsforretning af 1623), dog saaledes, at Klosterfirkantens (og Fratergaardens) Form er ændret i Overensstemmelse med enkelte fundne Grundsten i Sydlængen og efter Fraterbrøndens antagne Beliggenhed i Midten (ved Arkitekt F. Hansen).

a—b. Klosteromgangen. 1. Kirken. 2. Østlænge, hvori: Sakristi (6), Skatkammer (7), Kapitelsal, Sovesal, maaske Kældermesterkammer. 3. Sydlænge, hvori antagelig: Køkken, Spisesal, Varmestue. 4. Vestlænge, hvori antagelig: Herberg, Klædekammer, Forraadsrum, maaske Abbedbolig. 5. Fraterbrønd. 8. Bibliotek („Liberiet“). 9. Hvelvet Kælder under nuv. Rektorbolig med tilsyneladende Begyndelse til Løngang (Abbedhus?). 10. Klosterporten med østre og vestre Tilbygning og de fire Hjørnerum. 11. Udhus (Smedje?) jævnaldrende med Klostermuren paa begge Sider. 12. Et langt Hus, der 1623 indeholdt Stegers, Bryggers og Baggers. Tæt ved dets Vestende ses paa den ældste Tegning af Sor Hjulmøllen.

Vestende breder sig over Vestfløjen, hvor Herbergerne kan have ligget og i Nærheden Sygestuer (snarest i særskilt Bygning), naar Baggers, Bryggers og Forraadsrum, der alle tre vel maa have ligget hen imod Køkkenet; samtidigt har Ilden slikket sig ud i Klosteromgangen, og dertil kommer (adhæc), at den fra Sovesalen naar ned i Sakristi og »Biskoppens Helligrum«, der vistnok er Skatkamret*), tillige til Kældermesterkamret (der kan have stødt til Sovesalen, paa lignende Maade som i Lokkum); flittig Brug af bidbragt Vand standser dog Ilden paa denne Kant, saa den ikke naar ned i den hvælvede Kapitelsal, eller ud til Biblioteket eller hen i Sydfløjen, ligesom den standser paa Vestsiden, inden den naar did. Derimod gaar Ilden fra Vestlængen til de udenfor liggende Bygninger, bredende sig saavel mod Nord som mod Syd over næsten alle Bygninger i Klosteromraadets Vestdel helt ud til Klostermuren. — Dersom Ildens Vej har gaaet saaledes, er der god Mening i Oprengningen af dens Bytte.

Klosterporten er, ligesom Kirken, et Vidne om, at de Bygninger, Ilden naaede, ikke derfor behøvede at forsvinde. Ved Istandsættelsen omtr. 1890 viste det sig nemlig, at den hvælvede »Celle« paa Portens Vestside tidligere har haft fladt Bjælkeloft og vistnok er jævnaldrende med Kirken; fremdeles viste Grundsten i Forlængelse af Cellens Nord- og Sydmure,

*) „Biskoppens“ kan Rummet være blevet kaldt efter Absalons Relikvieskrin eller efter Andreas Sunesøns Gave: hans bispe-
lige Værdighedstegn (Bispehue, -kaabe osv.). Jvf. Tillæg.

at den har strakt sig mod Øst gennem den nuværende Porthvælving og hængt sammen med den »Celle«, der laa op til Portens Østvæg endnu i 17. Hndr., og som efter Grundsten og gamle Billeder maa have haft ganske samme ydre Form og Størrelse som den vestre Celle. Har denne gamle Bygning (i Øst—Vest) været det Kapel, der skulde ligge ved ethvert Cistercienserkloster, sædvanlig øst for Porten?*) Porthvælvingen, antager Prof. J. B. Løffler, er bleven brudt gennem denne Bygning c. 1200, og samtidigt Hvælvingen med Midtpillen indbygget i Vestcellen samt 4 Halvtagsbygninger opførte i Hjørnerne mellem Portvæggene og østre og vestre Tilbygninger; Halvtagsbygningerne spores i Grundsten og i Portvæggens spidse Bueomrids om de nu tilmurede Indgange til dem, og den østre Tilbygning foruden i Grundsten i det fladbuede Døromrids i Østvæggen. I Øst-Tilbygningen, i hvilken der fandtes Underlag for Skillerum, men ikke for en Midtpille, der kunde bære Hvælving, maa antagelig det Rum med Alter have været, der i 16. og 17. Hndr. omtales som Kapel. Har her Koret været af det oprindelige Kapel, og har dettes vestlige Del, den nuværende Celle, efter Porthvælvingernes Indbygning været bevaret som Kapel for Kvinder, hvortil det maatte egne sig ved den Dør paa Nordsiden, der kunde spores i Murværket, og gennem hvilken der maatte kunne være Indgang

*) Det vilde have været et paafaldende stort Kapel, men Portkapeller af lignende Størrelse forekommer dog oftere ved Udlandets Klostre fra 12. og især 13. Hndr.

uden for Portlukket? Og har der i den vestre Del af Øst-Tilbygningen været Portnercelle (der selv i store Klostre var lille) med Indgang ad den fladbuede Dør? Er endelig »Capella de Sora«, som Absalon testamenterer en Sølvkalk, ikke snarest Portkappellet?*)

Det omfattende Bygningshele, der hærgedes af Ilden 1247, havde sikkert kun rejst sig lidt efter lidt. Mange havde støttet Munkene under Opførelsen: Margreteofret gav Absalon netop til Bygningsomkostninger, og Toaker for at de derfra kunde faa Bygningstømmer og Jærn, Esbern Snare lod opføre Bageriet, »et særdeles godt og nyttigt Stenhus«, og han bekostede ligeledes »Møllediget« til Afløb for Bagvandet fra Møllen (til Tulsø); ogsaa Andreas Sunesøn og hans Brødre roses i Gavebogen for Anlæg af Vandledning; og Esbern Snares Datter Ingeborg gav efter Branden Gods til Opførelse af Hvælvinger. — De store Mærkedage i et Klosters Bygningshistorie var imidlertid Indvielsen af Kirken. Sor Kirke er rimeligvis blevet indviet — til St. Marie — 1182, efter Modtagelsen af Pavebrevet, der optog Klosteret i Cistercienserordenen, og efter Branden maaske 1285,

*) „Capella de Sora“ er sædvanlig blevet opfattet som Betegnelse for den gamle Kirke fra Asser Rigs Tid, om hvis Beliggenhed vi intet ved. I Morten Petersens Skrift om Absalon og hans Slægt fra 1882 henføres den i uklare Udtryk til „Porthuset“; har han tænkt paa den østre Tilbygning, er det næppe rigtigt, da den var af Tegl, Assers vist af Kamp, og den Mulighed, at den gamle Kirke dog har ligget paa eller ved dens Grund, er ikke blevet styrket ved Udgravninger her c. 1890.

da Asser Rig og de andre, der var jordede i den gamle Kirke, i det Aar overflyttedes i den ny. Ved Kirkeindvielse blev Klosterporten lukket op for Kvinder: i 9 Dage maatte de efter Ordensreglerne strømme ind og deltage i Højtidsstemningen og faa et Indblik i den ellers skjulte Verden her.

»Lave Dør lad Trælle bøje, Møllehesten højt ej springer«, siger »Aksel Hvide« til Kongen, og hans Gaver i Jord og Bygningshjælp viser tydeligt nok, at naar han hentede Munke fra Esrom til at afløse Benediktinerne i Sor, var det ikke, fordi Cisterciensernes yderlige Strengthed i og for sig tiltalte Absalons jævne, danske Menneskelighed. Men med sit sikre Blik for det bedste har han skønnet, at i Cistercienserklostrene samlede Tidens stærkeste aandelige Kræfter sig, saa der var bedst Udsigt til i det Samfund at faa grundlagt et bedende og arbejdende Liv. Og i Cisterciensersamfundets stærke Sammenhold har han ikke alene kunnet se en Borgen for Bevarelse af god Tugt og Skik, men han har ogsaa i den dermed følgende stadige Forbindelse mellem det afsides Fædreland og Midtpunktet for Kirke- og Kulturliv kunnet vente en Hjælp til Fortsættelse af den Sammenknytning af Almendannelse og Hjemliv, som han havde begyndt. Men Absalon tager da heller ikke i Betænkning under sin Ordning af Klosterets Forhold at tilsidesætte de Cistercienserregler, han fandt ugavnlige. Det er paa den anden Side tydeligt, at han vilde, at almindelig god Klostertugt med Alvor skulde overholdes; herom vidner et Pavebrev af 1186, der

uden Tvivl er fremkaldt af Absalon, og hvori indskærpes, at Munkene ikke uden Tilladelse maa gaa uden for Klosteret, at de ikke maa spise Kød, og at Kvinder ikke maa faa Adgang. — Absalons store Gaver netop i hans sidste Aar er vel et Vidnesbyrd om, at han har set Klosteret trives og vokse og har været tilfreds med dets Virksomhed. Der udgik da ogsaa Døtreklostre derfra: Aas i Halland (c. 1190), Knardrup i Sjælland (1326), maaske Ry i Sønderjylland. Efter Reglerne maatte et Kloster først da udsende Grundlæggere af et nyt, naar det selv havde mindst 60 Munke.

»Hvad Aksel bygger, skal ej forgaa«, lød det fra Arnold Sanger »med lystig Stemme«. Og det synes virkelig, at den Retning, Absalon havde givet Klosterlivet, i det væsentlige bevarede. Der blev arbejdet i Sor. Vel er der næppe blevet foretaget Opdyrkning af ny Jord i synderligt Omfang, i det mindste ikke i den nærmeste Omegn, hvor Landsbyernes Tal snarere indskrænkes (til Fordel for Skoven) end udvides. Derimod kan den dyrkede Jord være blevet forbedret, særlig ved Dræning (saaledes som f. Eks. ved Clairvaux og Esrom). Men saa rigt som Absalon og hans nærmeste havde udstyret Klosteret, maatte det væsentligste Arbejde dog blive Sammenholdelsen og Styrelsen af det store Gods. Derom giver Gavebogen da ogsaa mange Oplysninger, især med Hensyn til Kampe, der oftere maatte føres for at komme i Besiddelse af Testamentgaver, som gridske Medarvinger vilde berøve det, og i øvrigt for at

bevare Godset overfor udædiske Naboer. Den haardeste Kamp var vel den, der maatte føres med Esbern Snares Arvinger, der Slægtled efter Slægtled søgte at forholde Klosteret, hvad han havde testamenteret det; først efter omtrent 100 Aars Forløb endte Striden, men da havde Klosteret vist ogsaa faaet baade Hovedstolen og rigelige Renter, idet flere af dem, som havde kæmpet imod, angrede og paa deres yderste gav nye Gaver, der for Resten atter førte til Stridigheder; det hændte, at Arvinger endogsaa gav efter, skønt de havde Ret efter den gamle sjælandske Lov, hvis Bestemmelser om Arv derfor efter Pavens Tilskyndelse ændredes, som det kan ses i Valdemar Sejrs jyske Lov. — Ogsaa Stridighederne med Naboer endte Gang efter Gang med, at Klosteret fik Ret og dertil Bod for Striden, som da Riddersmanden Peder Oluvsøn af Tjustrup øvede Hærværk mod Kongskilde Mølle, der tilhørte Klosteret, men siden gav det en Gaard i Bringstrup til Bod, eller da Fru Kristine, Enke efter Johannes Hvitting, der havde villet tage Gaard og Mølle i Alsted fra det, overlod det Bispeholm Eng (ved Vrangstrup Aa) og Gods i Fjeneslev. — Fiskeriet spillede en stor Rolle for Klosteret og gav oftere Anledning til Strid, snart det fjærnere, som Sildefiskeriet og Marsvinjagten i Isefjord (fra Ladegaarden i Egby), der maatte værges ved Landstingsdomme, snart det nærmere, som det udmærkede Ferskvandsfiskeri i Maglesø (ved Bromme), hvorfra Munkene for en Tid blev fordrevne af »den meget grusomme Ridder Hr. Asser Jonsøn«, med

hvem Klosteret stred i 14 Aar — han havde ogsaa hugget Ved i dets Skov, ladet græsse paa dets Eng, søgt helt at bemægtige sig dets Gaard i Tærsløse og Sørup, som han fik fra Roskilde-Bispens Kok, der uretfærdig havde forholdt Klosteret den, indtil »Gud hørte de fattiges Bøn«, og en ny Bisp ved en Voldgiftsdom omsider skaffede dem Ret (1307); men Hr. Asser viste for øvrigt saa lidt Anger, at han dog fremdeles forbeholdt sig en Del af Maglesø og dens Bred, mellem »Blommelige og Ebbetorps (Eggerup) Gærde«, som sit Ornum (Særeje). Heller ikke Hr. Karl i Broby var en fredelig Nabo. Og fra Pedersborg, som snart tilhørte Klosteret, snart var skilt fra det, døjede det megen Fortræd. Klosterets undergivne kunde ogsaa volde Vanskeligheder, som det ses af et Kongebrev fra 1243, hvori bydes, at de Fæstere og Husmænd, som urettelig har forladt Sor Klosters Gods, skal vende tilbage inden 15 Dage og yde, hvad de er skyldige. — En god Hjælp til rolig Besiddelse af Godset var det, at Klosteret ved Mageskifter efterhaanden fik de fleste fjærnere Besiddelser ombyttet med nærmere, især ved det store Mageskifte med Roskilde Bispestol, som Abbed Niels Klemensøn fik gennemført 1314, og hvorved samledes det meste af det store Omraade (1—2 Mil mod Nord, Øst og Syd, $\frac{1}{4}$ Mil mod Vest), som forblev samlet til ind i 19. Hndr. Og Samlingen havde Betydning ikke alene for Godsstyrelsen, men ogsaa for den aandelige Virksomhed, især paa Ladegaardene. Een Slags fjærne Besiddelser var det dog vigtigt for et Kloster at have,

nemlig Købstadgaarde, der kunde tjene til Støtte for den Handelsvirksomhed, der i hin Omsætningens Barndomstid var en Nødvendighed, og Sor fik efterhaanden Gaarde ikke alene i Slagelse, Roskilde og flere sjælandske Byer, men ogsaa i Malmø og i Sildefiskeripladsen Skanør. I disse Købstadgaarde kunde være Udsalg af Klosterets overflødige Korn, Kvæg o. s. v., og der kunde være Herberg for de sælgende og købende Munke, der udsendtes — altid flere i Følge til gensidig Hjælp mod Markeds- og andre Købstadfristelser. — Ogsaa aandeligt Arbejde blev der øvet i Klosteret: Læsning, Afskrivning og Forfattelse af historiske Værker, om end Vidnesbyrdene herom er færre end om Godsstyrelsen. Absalon skal have paalagt Munkene i Sor at arbejde paa Fædrelandets Historie, og det kunde jo passe godt for ham, der med saa stor Lykke havde faaet Svend Aggesøn og især Sakse, »den ædle Mand med det dybe Øje«, kaldt frem til den Fortids- og Samtidsskildring, der endnu overalt i Danmark »lever og handler«, hvor han saa end selv har levet. I hvert Fald ved vi, at Absalon sørgede for Klosterets Bibliotek. — Hvad der er efterladt af litterært Arbejde, som sikkert kan henføres til Sor, er ikke af stort Omfang, men adskilligt kan jo være gaaet tabt eller mangle Stedfæstelse. Saa vidt vi ved, naaede dog ingen der særligt Ry for Lærdom.

Og om ingen Sor-Munk vides det, at han gjorde Jærtegn eller saa Syner. I denne Tavshed kan vistnok ses et Vidnesbyrd om, at der ikke her har været

den Livsluft, som fremkaldte de stærke Aandsytringer. Men naar der tililge aldrig forlyder noget om Udskejelser i Klosteret, er det vel et Vidnesbyrd om, at der heller ikke har været meget deraf. At god Klostertugt i det hele er overholdt, kan vel ogsaa med Rimelighed sluttes af, at saa mange Gaver stadig strømmer til Klosteret, særlig fra nærboende. Og især kan vi deraf slutte, at der er blevet bedet. Thi det var jo Bønnerne ved Dag og Nat, der skulde hjælpe de døde fra Skærsild som de levende af Havsnød og anden Fare. Naar det i Pavebrevet, hvorved Dronning Margrete faar Tilladelse til at føre sin Fader Valdemar Atterdags Lig fra Vordingborg til Sor, udtrykkelig hedder, at Paven har erfaret, at al Gudstjeneste der udføres med Omhu, da kan den Ros sikkert ogsaa gælde den foregaaende Tid.

Gudstjenesten var væsenlig ens i alle Cistercienserklostre, saa naar den blev overholdt, kan vi paa Grundlag deraf følge Munkenes Liv til daglig Dag og paa Festdage, inde og ude.

Syv Tider hver Dag var faste Bønnetider (horæ canonicæ), med omtrent 3 Timers Mellemløb, men dog til noget forskellig Tid efter Solens Løb. Kl. 2—3 om Morgenen kaldte Klokketklang Munkene fra deres Leje. Paaklædningen kunde hurtig være fuldført: en tætsluttende Kjortel, en videre Kutte med Kabuds og Snor om Livet, Strømper og Sko var det hele. Ud af Sovesalen, ned ad Trappen til Kirken gik de, ind i Sakristiet, hvor de iførte sig de hvide Korkapper, i hvilke de traadte ind i »Munkenes Kor«

foran Højalteret, fordelte i to Grupper med Abbed og Prior i Spidsen, paa den sydlige og nordlige Side; under Kantorens Ledelse sang de den lange Ottesangs mange Stykker (matutina), sluttende med den gamle Lovsang »te Deum«. Den næste Bønnetid var Prim, omtr. Kl. 6; da flokkede ogsaa Lægbrødrene sig i deres Kor, nord for Munkenes, og mumlede Gang efter Gang deres Pater noster, Ave Maria og andre korte Bønner; og en tredje Gruppe dannede Novitserne, følgende og vel til Dels istemmende Munkenes Sang. Derefter, om ikke før, begyndte Dagens Arbejde. De skæggede Lægbrødre — klædte omtrent som Munkene, dog med kortere Kutte, mindre Kabuds — gik hver til sin Gerning i Smedje (og saa maatte de have Skjorte, men en sort) og andre Værksteder, i Stalde eller ud paa Marken, og de mødte nu ikke i Kirken før om Aftenen til Natsang, men hver skulde paa sit Sted standse Arbejdet og holde Bøn, naar Bedeklokken lød. — De for det meste ungdommelige Novitser fik af deres Mester anvist de Arbejder og Øvelser, hvormed de skulde prøves i Munkeliv. Munkene selv gik ind i Kapitelsalen, hvor der oplæstes opbyggelige Betragtninger og Stykker af Ordensreglerne, især ofte »Kærlighedsbrevet«; dernæst nævntes de, der stod paa den sorte Tavle som skyldige i Brud mod Reglerne, og de irettesattes eller tugtedes, men det tør sikkert antages, at kun faa og lempelige Straffe tildeltes i den jævnmødige Kreds, der i de mange Aar Morgen efter Morgen her mødtes og saa Solen staa op bag Sor Sø; mere stadig Lejlighed var

der til at iagttage Kapitelmødets anden Akt: Nævnelsen af de Brødre og Velgørere, hvis Dødsdag det var — flere af Klosterets første Abbeder laa under selve Salens Gulv —, og med Hilsenen til de døde: »De hvile i Fred«, sluttede Abbeden Handlingen, hvorefter han indledede Ordskite om Klager og andre Sager med Ordene: »Lad os tale om vor Orden«. Ved Mødets Slutning bøjer alle sig mod Øst, og nu fordeler ogsaa Munkene sig og gaar hver til sin Gerning i det store Fællesskab — hvor ikke alene alt Særeje er forbudt (og Ejendom straffes som Tyveri), men ogsaa Særbrug af Rum og andet med faa Undtagelser er udelukket. Abbeden kan dog gaa til sin særlige Abbedbolig og der, i Klosterets Udkant, forhandle med Fæstere, kirkelige Udsendinge eller andre Gæster, eller han efterser Regnskaber, udfærdiger Breve o. s. v. Er han paa Rejse, varetages hans Gerning af Prioren, der i øvrigt har det Hverv efter Kapitelmødet at modtage Skriftemaal af Munkene (af enhver een Gang om Ugen), og for Resten skal Prioren paase, at enhver i Konventet gaar til sit Arbejde. Sygemesteren (infirmarius) var oftest allerede efter Ottesang gaaet til Sygestuerne, hvor han især skulde vaage over, at de syge iagttog Bøn i rette Tid, medens Lægbrødre hjalp ham med den legemlige Pleje. Sakristanen gik efter Kapitelmødet ind i Sakristiet, tilberedte Nadverbrød eller eftersaa Kirkekar m. m. der, eller han saa, om de hellige Minder i Skatkamret var i Orden. Kantorens Virkeplads uden for Kirketiderne var mest Biblioteket, da

det især var Sangbønebøgerne, der her gemtes og i Arbejdscellerne atter og atter afskrevet, og han førte da sædvanlig ogsaa Tilsyn med den øvrige Bogsamling. Hver Dag er vistnok Brødre her i Sor kommet i Virksomhed med Afskrivning eller Studering i »Liberiets« to hvælvede Stokværk, der bevaredes saa langt ned i Tiden. Om Bogsamlingens Indhold ved vi kun lidt; af de to Bøger, Sakse skulde levere hertil, er det ene uden Tvivl det Pergamentshaandskrift af den romerske Historieskriver Justinus, som endnu gemmes paa det kgl. Bibliotek og bærer Paaskriften, at det er en Gave fra »Hr. Absalon til St. Marie i Sor«. Det er smukt og tydeligt skrevet, og i det kunde Munkene lære sirlige latinske Vendinger, som Sakse gjorde, og de kunde faa adskilligt at vide om de gamle Persere og Grækere, Romere og Kartaginiensere, men især om Aleksander den Store. Paa Bindet har til forskellige Tider Munkene skrevet historiske Optegnelser (Annales Sorani), og særlig om Sor (f. Eks. om Branden »efter Fædrenes Optegnelser«). Men af andre fædrelandshistoriske Arbejder fra Sorliberiet kan nu nok med Sikkerhed kun paa-vises Rimkrøniken, som Broder Nils i 15. Hndr. her udførte i mange kønne og træffende Vers og Mundheld, og de Fortidskonger, han lægger dem i Munden, har han da ogsaa lært at kende her, i Udtog og Fortsættelser af Sakse, og tillige har han vel hørt adskilligt i Klosteret om de senere Konger, men især om dets tro Veninde, Dronning Margrete, hvis »Snor af Streng tre« han taler saa varmt og kønt for. Og

i Klostertidens senere Tid skrev her flittige Brødre til Sors egen Historie: Gavebogen, Abbedrækken, Gravlisterne m. m. »efter gamle Bøger«, som en af dem siger; en smukt udført Afskrift er Brevbogen fra 1494. — Af teologiske Værker ved vi, at Bogsamlingen ejede et Haandskrift af Andreas Sunesøns »Hexaëmeron«, efter Titlen omhandlende »de syv Dages Gerning«, men i Virkeligheden en Fremstilling af Tidens teologiske System. Her har dog utvivlsomt ogsaa været Værker af Gregor den Store, Bernhard og andre af de mest læste Teologer. — Flertallet af Munke gik dog fra Kapitelmødet til mere legemligt Arbejde. Skulde nogen paa længere Fart uden for Klosteret, fik han en sort Kappe paa, og skulde det være til Hest, iførte han sig Benklæder; de derimod, der arbejdede i og om Klosteret, aftog Kутten og fik i Steden for det sorte »Skapulier« over Hoved og Skulder. Hver Dag kunde vistnok Klædemesteren (vestiarius) i Klædekamret finde Arbejde for nogle, men at bøde paa Tøjet var nok ikke nogen yndet Gerning, saa Fliden paa dette Punkt maatte ægges ved rystende Fortællinger, som en fra Frankrig om den døende Munk, paa hvem Djævelen kastede en gloende Naal, saa stor som et Menneske, med de Ord: »Da du ikke har villet bruge Naal, mens du var rask, saa hav denne Naal, nu du skal dø.« Nogle har sagtens ogsaa været sysselsat med Vævning, Valkning og anden Tilberedning af det grove, ufarvede Tøj, andre med Byggearbejde, Vægmaleri o. lign. — En omfattende Gerning forestodes af Kælder-

mesteren (cellarius), den fornemste i Konventet efter Prioren. Hans Kammer — til Forraadsoplag eller Regnskabsførelse — synes jo i Sor at have ligget i Østlængen. Han stod for Køkken og Jorddrift, og det var vist især af Hensyn til Sors mange Lade-gaarde, at der her tillige var en Underkældermester, som kan have haft det nærmere Tilsyn med Klostersets egne Marker og Haver, Lader og Stalde, Skove og Møller, og hans Rum gemente vel Forraadet for Køkkenet, som uden Tvivl særlig laa under ham, og hvor for øvrigt Tjenesten udførtes paa Omgang af ugevis skiftende Munke, hjulpede af Lægbrødre. Og straks efter Kapitelmødet maatte da Underkældermesteren og den Munk, der havde Køkkenuge, gaa til Madlavningen, medens Refektoriemesteren gik til Spisesalen og gjorde alt i Stand der. — Grønsager spillede saa stor en Rolle i Klosterkøkkenet, at Have dyrkning nødvendigvis maatte være vigtig, og foruden Fratergaarden — der sagtens som de fleste Kloster-gaarde har været beplantet og vel som almindeligt firdelt ved en Korsgang med den omhegnede Fraterbrønd i Midten — har Sor haft flere Haver, af hvilke en ved Vestmuren (hvor nu Tennispladsen er anlagt) i 17. Hndr. særlig kaldtes Klosterhaven, og adskillige Brødre har kunnet finde en let og sund Syssel i Havearbejde. Til de fleste Aarsens Tider har vel ogsaa nogle Munke gaaet paa Markarbejde, om end ikke til det haardeste og ikke længer ud, end at de kunde møde til alle Bønnetider. En Undtagelse dannede Høsten: da indskrænkedes og samledes Guds-

tjenesterne, og saa vidt muligt drog alle til det muntre Høstarbejde; de mødende hilste den graa Skare, ja ridende stod af Hesten, og efter Klostersagn kunde det ske, at selve Jomfru Marie og andre hellige kunde vise sig for dem, der flittigt hentede Jordens Frugt, ikke alene til sig selv, men ogsaa til Verdens fattige og trængende. Naar derimod Vinteren kom, standse vel alt Udearbejde, Munkene har søgt Bevægelse og frisk Luft i den hvælvede Omgang om Fratergaarden, og mange har efter den kolde Morgens aandelige Gerning søgt ind i Varmestuen, og der har vist ogsaa altid været nogle, der gjerne vilde ind i Talestuen, det eneste Sted, hvor Samtale maatte føres, og der kun af to og i Priorens Nærværelse (dog maatte Kældermesteren tale i Embedssager, Afskrivere og Smede, naar deres Arbejde krævede det). — Klosterets Velgørenhed mod nødlidende og vejfarende varetoges især af Gæstemesteren (hospitalarius, magister hospitum) og Portneren (portarius). Fra Ottesang til Natsang havde Portneren sin Plads i den lille Portcelle, og ofte maatte han have en Medhjælper, især naar der ved Fester skulde uddeles Brød og andet til de Skarer, der puffedes i Porten; da har der kunnet være god Brug for Halvtagsrummene til Oplag af Gaverne, som Portneren og hans Hjælper kan have uddelt, staaende i Bueaabningerne. Men Kvinder maatte ikke engang ved Almisseeuddelinger komme til (undtagen i Hungersnød). — Ofte bankede vist vejfarende paa Porten til dette Kloster, hvis Kirkespir rakte sig saa indbydende op for dem, der

færdedes ad Hovedvejen gennem Topshøj Skov hen forbi Pedersborg, og som trængte til et Hvil mellem Ringsted og Andvorskov eller efter Dagsrejsen fra Skovkloster. Saa snart Slaget paa Porten hørtes, sagde Portneren Tak til Gud (Deo gratias), og idet han lukkede op, udtalte han med bøjede Knæ Velsignelsen (benedicite); hvis det er en Klosterbroder, indlades han straks, ellers meldes Gæsten til Abbeden, og naar han har givet Tilladelse, overtager Gæstemesteren Omsorgen for ham: faar hans Hest i Stald og giver ham selv Fodbad og anden Nødtørf. Et Besøg i Sor omtales i en Fortælling, der opbevaredes i Æbelholt Kloster til Forherligelse af dettes berømte Abbed, den hellige Vilhelm, som Absalon havde lært at kende under sit Studium i Paris og fik indkaldt, til liden Glæde for Klosterboerne, der klagede over, at han vilde nøde dem til at spise Græs, men til Trøst for fattige og rejsende ved sin udstrakte Godgørenhed og Gæstfrihed. Den Paaskenat, da han døde, laa der i Sor en Broder Godmund fra Æbelholt, som ved Daggy fortalte sin Gæstemester (magistro suo), at han, lige før han vaagnede, havde haft et mærkeligt Syn: en Olding førtes til Himlen af dejlige Engle, men forfulgt af hæsle Djæyle, som dog snart sakkede bagud, slagne af Englene, og da Godmund udspurgte en haltende Djævel, fik han at vide, at det var hans Abbed, der var himlet. Da Gæstemesteren og de, der var med ham, hørte dette, udrød de: »Vi tror, at han nu er sovet ind, og at Sted er beredt ham i Fred.« — Det var for Pil-

grimme og fattige, Klosterherberget egentlig var bestemt, men det kunde dog ikke undgaas, at dets Port ogsaa maatte aabnes for ganske verdslige Gæster, der sikkert ofte kunde volde Gæstemesteren Bryderi. Sor laa dog paa sin Ø saa adskilt fra Alfarvej, at der ikke kunde være Fare for, at alle de løse Skarer, der, ofte drukne, færdedes paa Vejene, just lige skulde falde paa dets Port (saa det behøvede ikke, som Esrom engang gjorde, at faa Vejen flyttet bort). Og trods alle Bryderier var Gæster naturligvis en stor Oplivelse i den ensformige Klosterdag.

Naar Klosterlivet i sine forskellige Former var kommet i Virksomhed efter Prim med hvad dertil hørte, varede det ikke længe, før Bedeklokken atter kaldte Munkene til Kirken, nemlig omtr. Kl. 9 til Ters, hvorefter fulgte Messen, Dagens Hovedgudstjeneste, der dog i Høsten holdtes tidligere, og nogle Steder vist altid mellem Prim og Kapitelmøde. De to følgende Bønnetider, nemlig Sekst og Non, har ligesom Prim og Ters Navn efter Dagens Timer (hora prima, tertia, sexta, nona: første, tredje, sjette niende Time).

Kun to Maaltider, i Fastetiden eet, og om Sommeren en Middagssøvn afbrød Bøn og Arbejde. De tarvelige Retter: mest Brød (i Reglen vist Rugbrød) og Grønsager, af og til Fisk, Ost, Smør og Æg, blev efter den lange Ventetid spist i store Portioner, og Brødrene i Sor har nok med Andagt hørt den franske Abbeds vidt om fortalte Ord: »En Munk med tom Mave kan hverken faste godt eller vaage godt

eller bede godt.« Men Bøn før og efter og opbyggelig Oplæsning under hele Maaltidet skulde holde Aanden vaagen og nøde selv Gæster til at iagttage Tavshed. Det kunde derfor være godt at anbringe Gæsterne lige foran Oplæserens Plads (som i det gamle Benediktinerkloster St. Gallen), men almindeligere var det nok, at de sad ved Abbedens Bord, midt i Salen, eller, naar Gæsterne var helt verdslige, helst i hans egen Bolig. Reglen tillod bedre Mad for Gæster; og Vin, der efter Citeaux's Skik maatte drikkes ogsaa af Munke, men sædvanlig i Norden erstattedes af Øl, har der dog maaske nok kunnet blive Raad til ved et lille Gæstemaaltid i Sor Abbedhus. I Skildringen af Viborgbispen Gunner (der frivillig overholdt de Regler, han havde underkastet sig som Cisterciensermunk, men som Bispestillingen lovlige fritog ham for) ser vi ret et Eksempel paa, hvilket muntert Selskabsliv med Borgere og ædelbaarne Hærmænd en Cistercienser kunde føre i al Orden og Fromhed; Sor-Abbeden har vist ofte kunnet have Brug for et Drikkemaal som Gunners: for hvert Bæger at trille en lille Brødkugle og lægge under Munddugen, og han har maaske ikke altid været saa paapasselig som den aarvaagne Bisp, der straks opdagede, da en skalkagtig Gæst engang listede sig til at tage nogle af hans Kugler.

Omtrent Kl. 6 holdtes Vesperegudstjenesten, Aftensangen, hvorefter Brødrene samledes i Spisesalen, og efter at have nydt en Drik Øl, holdt de her opbyggelig Oplæsning. Endelig er der Kl. 9 Natsang

(completorium) i Kirken; Abbeden stænker Vievand paa alle, og i Flok gaar Munkene til deres Sovesal, Konverserne til deres, og i Kuttan skal enhver lægge sig paa sin Straasæk. (Oldkirkens Midnatsgudstjeneste var vistnok tidlig gaaet af Brug. Jvf. Tillæg).

Det daglige Livs Regelmæssighed afbrødes af talrige Fester, for det første de almindelige Kirkefester, talrigere end nu og med langt mere for Øjet. Palmesøndag gik Munkene i Procession Klosteret rundt med de indviede Palmegrene, Gangdagene (Kristi Himmelfartsdag og de 3 Dage før) gik de med Kors velsignende ud over Markerne, og allerrigest udfoldede det kirkelige Liv sig om Paaske og Jul, ved Dag og Nat. Paa de store Festdage og hver Søndag mødte Lægbrødrene til Morgen- og Højmesse, og i smaa Flokke har man kunnet se de tavse Arbejdsmænd komme gaaende (de maatte nemlig ikke som Munkene ride) fra de forskellige Ladegaarde: fra Lyng, Slaglille, Munke-Bjærgby, Gudum og maaske fra Ondløse, men Brødrene paa de Ladegaarde, der (mod Ordensreglerne) laa over en Dagsrejse fra Klosteret, som Vejleby, Egby og Asserbo, har man maattet skaffe Opbyggelse paa anden Maade. Tidligere end sædvanlig var de staaet op for at være i Sor til Prim, Morgenmesse og Kapitelmøde. En Munk, der i Sor skrev en Dødeliste for Løgum Kloster, skildrer i Indledningen Søndagens højtidsfulde Kapitelmøde i Sor, og især er han bleven bevæget ved den Oplæsning af alle Velgøreres Navne, der var

en særegen Skik her. Men for mange Lægbrødre stod, ifølge Klostersagn, netop ved Kapitelmødet den haardeste Kamp med Søvnen. — I Kirken mødte fremdeles Klosterets Lejetyende og fyldte vist godt op i det store Skib, skønt deres Hustruer naturligvis ikke maatte komme med.

Til forskellige Tider fejrede Klosteret dernæst personlige Fester, først og fremmest hver Munks Indvielse, naar han efter Prøveaarets Forløb i højtideligt Møde af hele Munkesamfundet i Kirken faar Haaret afraget af Kantor og Sakristan, aflægger Munkeløftet og iføres Kutten, der er indviet af Abbeden, som med Krumstaven i Haand leder hele Handlingen; den nyoptagne knæler for hver af Brødrene, og Bønner og Vekselsange har lydt mellem Optrinene. Endnu en personlig Fest var der for hver Munk: Dødsfesten. Saa snart han havde udaandet, kaldte Klokkeren Konventet til Bøn for hans Sjæl, Vievand, Røgelse, Kærter og Lys helliger og hædrer ham, han jordes tæt ved Kirken, ofte i Klosteromgangen (og paa dens Plads er der oftere fundet Skeletter), og Hundredaar efter mindes hans Dødsdag. — Lægbrødre optoges i Samfundet uden stor Højtidelighed i Kapitelsalen. De jordedes paa Kirkegaarden ligesom Klosterets Tjenestemænd, og her kom Hustruerne med. — Personlige Fester mellem Vielse og Død kom for de Munke, der opnaaede de højere Stillinger i Klosteret, og især har Abbedvalget — foretaget af Brødrene under Ledelse af Moderklosterets Abbed — med

efterfølgende Indvielse ved Bispen været en stor og optagende Begivenhed.

En tredje Slags Fester fejredes, naar de døde blandt Verdens Folk, der havde faaet Gravsted i Kirken, førtes ind for at tage dette i Besiddelse. Trods Cisterciensernes Regel, at kun Bisper, Konger og Dronninger maatte jordes i Kirken, havde Absalon ført sin Farfaders og Farbroders Levninger fra Fjeneslev til Sor. Ikke alene Slægten skulde dog hvile her; 1179 lod Absalon her jordfæste sin Hjærtensven Biskop Frederik af Slesvig, da han var druknet i en Storm paa Store Bælt, mens han var i Færd med at føre sine Jyder til Samlingspladsen for Aarets Vendertog; Liget blev modtaget af Brødrene med saa meget større Højtid og Andagt, da det til Vidnesbyrd om hans Hellighed, paa Pinsedag, hans Yndlingsfest, var blevet fundet uskadt, dejligt at se, som Sakse fortæller. Den allerhøjtideligste Jordefærd fandt dog Sted, da Absalon selv var død paa Benediktsdagen 1201, mens han fejrede Faste og Paaske i Klosterhjemmet. Han nedlagdes paa det helligste Sted i Kirken, foran Højalteret, i en Blykiste, i en muret, stendækt Grav, i Bispekaabe, Hue og Sko, med Bispestaven ved Siden, og Bisperingen i Kalken mellem de foldede Hænder, og under Hovedet lagdes Blytavlen, der fortæller om hans Byrd og Gerning. — Kort efter nævnte Bisp Peder Sunesøn i Roskilde udtrykkeligt Sor som »vor Slægts Gravsted«, og i de følgende Aar bragte Ligtog atter og atter Mænd og Kvinder af Skjalms Æt til den fredelige Samlingsplads.

Ved Absalons Hoved, under Trinene til Højkoret (nu Alterets Plads) jordedes 1204 hans Broder Esbern, og ved Siden af Absalon nedlagdes deres Forældre tillige med flere af de ældre i Slægten, da Ligene hidførtes fra den gamle Kirke, ved alle Sjæles Fest 1285, for at mødes med Resterne af de yngre Slægtled. — Ogsaa andre Herremandsslægters Mænd og Kvinder fandt Hvilested i Sor, og omsider droges selve Kongeslægten dertil. Først kom Valdemar, Erik Glippings Søn, da han som ung var død i Rostock (1304), og 1315 udtalte hans Broder Kristoffer, dengang Hertug, Ønske om tillige med sin Hustru Eufemia at faa Grav ved Valdemars Side, hvor de end døde, i Indland eller Udland, og baade de og flere af deres Børn fik efter et uroligt Liv Plads i Klosterkirken. Dronning Margrete førte sin Fader hertil fra Vordingborg Slotskirke, og nedlagde siden Sønnen Oluv her, men Roskildekapitlets Gridskhed berøvede Klosteret hendes egne Rester — »havde jeg haft en fuldtro Ven, i Sor havde jeg vel blevet, lader Broder Nils hende klage.

Med Begravelsen og Dødemessernes Indstiftelse fulgte Gaver af Jordegods, og ofte bestemtes, at en Del deraf skulde bruges til Festmaaltid (pitancia) paa de Dage, Messerne læstes (»Aartiderne«). Saaledes havde allerede Johannes Esbernsøn 1213 fastsat tre Dages Festmaaltid aarlig, kort efter Biskop Skjalm Vagnsøn tre Dage to Gange aarlig, Atto, der blev Abbed her, tre Dage aarlig. Den største og rigeligste Fest indstiftedes dog nok af Kristoffer

Eriksøn og Eufemia: to Gange om Aaret, hver Gang to Dage, naar Messerne læstes for dem i Koret i alle Brødrenes Nærværelse, skulde alle, Munke og Lægbrødre, fornøjeligt beværtet med 6 Retter om Formiddagen (ad prandium), 5 om Eftermiddagen (ad coenam), bestaaende af Hvedebrød, Fisk, syltet og pebret, Smør, de to gaadefulde Retter: »strumulo« og »galreda«, dertil lybsk Øl og Mjød. Han skænkede Klosteret en stor Gaard, Ude-Sundby, til Udgifterne og til Vedligeholdelse af to store Vokslys, der Dag og Nat skulde brænde paa Højalteret, og hvad der derefter kunde blive tilovers af Indtægterne, skulde bruges til Almisser ved Klosterporten paa Aartiderne. — Sønnen Kong Valdemars og hans Datters venlige Forhold til Sor vidner om, at Klosteret trolig har opfyldt sin Forpligtelse mod den ulykkelige Kongefamilie, og det var vel især dette, Margrete tænkte paa, da hun skaffede Sor Pavens Ros for Omhu i Kirketjeneste og dermed Lejlighed til at faa Valdemar Atterdag til Genbo for Absalon.

Den, der traadte ind i Sor Klosterkirke, skulde straks have for Øje, at her var en Samlingsplads for Mænd og Kvinder af dansk Adel saavel som af Kongeslægten. Det ses ikke alene af de kongelige Gravmindesmærker og Stenene over enkelte Grave (især de senere Abbeders), men falder allermest i Øjnene ved den maledede Skjoldrække under Kirkens Hvælvinger. Den begyndtes, da der ved Kirkens Istandsættelse i senere Del af 13. Hndr. blev Trang til Maling paa Murene. Paa hvid Grund, der som

et lysende Baand strakte sig paa den røde Mur, skinnede de brogede Vaabenmærker og mørktfarvede Navne i Højkor, Korsarme og Midtskib. Og her opses ikke alene Navnene paa mange af dem, der ligger under Gulvet, men ogsaa adskillige, der hviler i andre Egne, er her blevet mindet som Velgørere mod Klosteret. I alt staaer her nu 150 Skjolde med tilhørende Navne. — Navnene, og især Mændenes Vaabenmærker, er dog ikke alle sikre Levninger fra Samtiden. Fornyetser har i flere Tilfælde forandret det oprindelige, og da faste Slægtvaaben, ligesom andet udvortes Riddervæsen, først kom i Brug i Danmark henimod 1300, er det kun efter usikker Overlevering, at man har kunnet male Vaabenmærker ogsaa for Absalon og hans nærmeste, og det var netop Minder om dem, man allermest ønskede at holde frem. Nogle Skjolde kunde dog ved den sidste Istandgørelse (omkr. 1870) opmales lige efter Malingen fra 13. Hndr., som var gemt under Kalken. Og med alle Mærker af skiftende Tider vil Skjoldrækken altid gøre Indtryk paa ethvert aabent Sind, om end kun faa vil gribes saa stærkt som Grundtvig, da han 1810 i den »høje, lyse Guddomsbolig« saa »en Vaabenkrans alt under hvalvte Bue«. Hans Tanke vender sig straks til den Slægt, han regnede for sine Forfædre. Og vi ser nu Skjalm Hvides eget Vaabenmærke i Østvæggen som Rækkens Udgangspunkt, mellem Absalons og Esbern Snares; paa Nordvæggen mindes deres Søster »stolt Ingefrid«, Bisperne Skjalm og Peder Vagnsøn, Peder og Andreas Sunesøn, paa Syd­væggen Cecilie Skjalms-

datter fra Pedersborg, Esbern Snares Børn o. m. fl. af Slægten. Skjolde staar nær hinanden for dem, der i Livet stod stridende, som Drost Peder Hosøl og Grev Jakob af Halland. — Her saa Ingemann deres Navne, af hvem Efterslægten krævede Beretning om »Fald og Brøde« saavel som deres, »der lyste i Tider dunkle, som klare Nordlys ved Midnat funkler«. Rækken slutter helt i Vest med Skjolde for Katolicismens sidste Roskilde-Bisp og sidste Sor-Abbed: Lage Urne og Henrik Tornekrans.

I Aaret 1536 aabnedes Absalons Grav og dækkedes derefter med en nyhugget Billedsten, et af de første og skønneste Vidnesbyrd om den genfødte Kunsts Komme til Norden. Havde den gamle Klosterstifter dengang kunnet se ud over sit Værk, vilde han i Henrik Tornekrans have fundet en Mand, der værdigt sluttede den Række af Abbeder, der i 3—4 Hndr. med Dygtighed og Anseelse havde ledet Klosteret, i Rang næst Bispen, med hvem de delte Værdighedstegn; Abbed Henrik havde, ligesom tidligere Abbeder, Sæde i Rigets Raad og havde som de Tilsyn med mange andre nordiske Cistercienserklostre; Abbed Henrik og Prior Albert stod i venskabelig Forbindelse med omboende Adelsfamilier, især de fromme Ruder paa Vedbygaard, hvis Børn de stod Fadder til (sammen med Jomfru Marie, St. Kristoffer, St. Jørgen o. fl.) og senere modtog til Opfostring i den Skole for Børn, der, efter nyere Skik, var kom-

men i Gang i Sor, og med Iver virkede Henrik for litterært og kunstnerisk Arbejde i Klosteret til Fremdragelse af dets historiske Minder og Vækkelse af religiøs Sans — alt i Absalons egen Aand. Havde Benedikt og Bernhard kunnet være med til i 1536 at se ud over Sor, vilde Romeren vist have glædet sig over den Orden og Tugt, den Iver i Arbejde og Bøn, der var her endnu i Klosterlivets Opløsningsaar, og den ildfulde Franskmand maatte have fundet, at havde Sor i sin Opkomst været blandt de Klostre, der mest afveg fra de strenge Regler, var det nu blandt dem, hvor Livet var stærkest og renest, og han, der havde sagt, at en Munk heller maatte spise Kød til Maade end Bønner til Overmaal, har vel ogsaa kunnet indrømme, at i det hele andre Midler end de strengeste kunde tjene til den Selvudvikling under Kærlighedsvirken, der var Maalet, og at en god Gerning var gjort i det Kloster, som ved sin Rigdom og nøje Forhold til levende og døde af Stormandsslægter fik Lejlighed til at virke paa det danske Folks ledende Stand: give den et Foredømme i en Vindskibelighed, der var til Fordel, ikke synderligt for de virkende selv, men for kommende Klosterboere og for fattige og fremmede vidt om fra, og et Foredømme i rent aandeligt Arbejde for Evigheden. — Sors Rigdom, gode Tugt og Virkeiver var det vel ogsaa, der i Forening gjorde, at dets Midler efter Kirkeomvæltningen bevaredes samlede til Fremme for almene Formaal.

Tillæg.

Hovedkilder til Sor Klosters Historie er: Gavebogen (gl. kgl. Saml. 2485 8vo), Abbedrækken, Gravlisterne, Brevfortegnelsen o. fl. Stykker om Klosteret, der alt er trykt i *Scriptores rerum Danicarum IV*, og Brevbogen fra 1494, hvis ældre Del er trykt i *Thorkelins Diplomatarium I*, hvormed maa jævnføres *Erslevs Fortegn. over Breve fra Danmarks Middelalder*; dernæst: trykte Skrifter fra 16—19. Hndr. af Morten Pedersen, Suhm, Molbech, Wendelboe, Estrup, Daugaard, Gjellerup, Th. Hansen o. fl., særligt om Bygningerne af Høyen og Løffler, om Skjoldrækken af Kornerup og Henry Petersen (jf. *Traps Danmark 3. Udg III 564*) Ved Skildringen af Middelalderens kirkelige Liv og særlig Cisterciensernes har jeg især brugt: F. Nielsen *Kirkens Hist.*, Grove-Rasmussen *Den hel. Bernhard, Helveg Den dsk. Kirkes Hist.*, H. Olrik *Dsk. Helgener, Daugaard Dsk. Klostre*, Manrique *Annales Cisterciensium*, d'Arbois de Jubainville *Les abbayes Cisterc.*, Winter *Die Cistercienser*, Hall *Cisterc. i Sverige*, Viollet le Duc *Diction. de l'architecture*, Hase *Baudenkmäler*, Pfeifer *Riddagshausen* (jf. *Dsk. Mindesmærker I 59*).

At Othinstorp er det samme som Økelstorp bekræftes af Gavebogs-Haandskriftet, hvor der efter „villagium“ er udstreget 4 Ord, som, saa vidt jeg skønner, maa læses: „olim øtilstorp vel høkelstorp“, hvorover derefter er tilskrevet „Othinstorp“. (Jf. *Udgaven S. r. D. IV 471 L. 26*).

At „Sacellum Episcopi“ er Skattekammeret, er jeg bleven ledet til at formode dels ved S. M. Gjellerups Undersøgelse i *hist. Tdsk. 4 R. IV 461 f.*, dels ved Oplysninger om „le trésor“ hos Lenoir: *l'architect. monastique II 289 f.* og Lalore: *le trésor de Clairvaux*. — Er ikke „Biskop Absalons Kammer“ (*Taubers Festskrift XIII*), hvor der 1623 gemtes Breve, samme Rum? (Jf. „domus episcopi“ i *Øm Kloster S. r. D. V 271*).

At Midnatsgudstjenesten tidlig gik af Brug ogsaa i Klostre, undtagen i Rom [og naturligvis før visse Festedage], antages af Lacroix: *Vie mil. et rel. au moyen âge S. 237 f.* Jeg

har ikke fundet noget Vidnesbyrd om den i danske Kilder, hvad gerne kan være tilfældigt, men at den ikke kendes fra Cistercienserklostre i Frankrig, Tyskland og Sverige synes dog at fremgaa af ovennævnte Værker af d'Arbois de Jub., Winter og Hall, og efter Lange: Norske Klostre S. 137 synes den heller ikke at kendes derfra Vidnesbyrd om, at den ikke var i Brug i Danmark, i al Fald i den senere Middelalder, er vel det, at Ordet Natsang bruges om completorium (f. Eks. Daugaard S. 299, Chr. Pedersen II 230, Lucidarius S. 9), og Forklaringen i Lucidarius af, hvorfor Ottesang siges længere end de andre Tider, nemlig fordi der da skal mindes om alle de hellige Begivenheder, der er knyttede til Natten — man sang altsaa Natstykkerne ved Ottesang. Jf. dog Steenstrup: Vore Folkeviser S. 306, Erslev: Niels Ebbeson (hist. Tidskr. 6 R. VI 417), Olrik: Dsk Helgener S. 11.

NB. Den Ildebrand, der efter en enkelt Kilde skal have angrebet Sor Kloster 1193, er ikke omtalt her, da intet nærmere vides om den. — At Sor var Moderkloster for Ry, siger Daugaard S. 257; det synes at stride mod Angivelse S. 461 og mod Manrique og S. r. D. V 382. — Hvedebrød nævnes undertiden som forbudt for Cisterciensere; det gjaldt dog vist kun fint Hvedebrød (panis candidus). — Tienden af Ringsted Herred tilhørte ikke Klosteret samtidigt med Tienden af de 9 spredte Kirker og Kapeller (S. 15 jf. S. 20). — Pavebrevet, der nævnes S. 19 L. 14 bør sættes til 1198, det S. 31 L. 30 til 1187.

Efterretninger

om

Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt

for

Skoleaaret 1901—02

af

B. Hoff.

Lærerne. Fag- og Timefordeling.

Adjunkt H. H. Nissen fik efter Ansøgning Afsked for at overtage en Plads ved Kolding Skole. I hans Sted konstitueredes cand. mag. J. C. Michelsen som Adjunkt. Overlærer H. P. M. Rosing fik efter Ansøgning paa Grund af Alder Afsked. Adjunkt Lauritzen udnævntes til Overlærer og cand. mag. J. G. T. Erlandsen konstitueredes som Adjunkt, alt fra 19 August 1901.

Fagene har været saaledes fordelte:	
Rektor Hoff: Oldnordisk i VI og V;	
Græsk i VIs og IVs	14 Timer.
Overlærer Ibsen: Fransk i 2R og 1R;	
Naturlære i VIs, Vs, IVm, 4R, IIIm og 3R; tre Timer med ikke syngende	23 —
Overlærer Michelsen: Religion i III;	
Latin i I; Fransk i VI, V, IV, III og I	24 —
Overlærer Thaarup: Matematik i Vm,	
IVm, III og I	23 —
Overlærer Lauritzen: Matematik i	
VI, IV, 4R og 3R	26 —
Overlærer Zoffmann: Geografi i IV,	
III, II og I; Naturhistorie; Skrivning i II	26 —

Adjunkt Boesen: Dansk i IV, 4R og 3R; Oldtidskundskab; Historie i VI, V, IV, II og 2R	24	Timer.
Adjunkt Petersen: Religion III, II, 2R, I og 1R; Historie i 4R og 3R; Geografi i 4R, 3R og 2R; Skrivning i I	23	—
Adjunkt Matthiessen: Naturlære i VI _m og V _m	11	—
Adjunkt Hoff-Hansen: Græsk i Vs og IIIs; Fransk i II; Engelsk i VI, V, 4R og 3R	26	—
Adjunkt Gad: Dansk i I og 1R; Tysk i VI, IV, 4R, III, 3R og II; Historie i III, I og 1R; Tilsyn med Sammensang	26	—
Adjunkt Wiese: Latin i VI _s , V _s og IV	22	—
Adjunkt Glahn: Dansk i VI, V, III; Latin i II; Fransk i 4R og 3R	19	—
Kst. Adj. Michelsen: Matematik i II, 2R og 1R; Geografi i 1R	20	—
Kst. Adj. Erlandsen: Dansk i II og 2R; Tysk i 2R, I og 1R; Engelsk i 2R og 1R; Latin i III	25	—
Musiklærer Jæhnigen: Sang og Musik	17	—
Tegnelærer v. Schmidt-Phiseldeck: Tegning	10	—
Gymnastiklærer, Premierløjtnant Brix med Gymnastikassistent Soelberg:		

Gymnastik, Svømning, Dans og Skydning	25	Timer.
Sognepræst lic. Krarup: Religion i VI og V	2	—
Sognepræst Skovgaard: Religion i IV og 4R.	2	—
Kordegns Rahbek: Skrivning i 2R og 1R	4	—

Der har været fire Hold i Sang, seks Hold i Gymnastik, i øvrigt som tidligere Aar. Skoleinspektør er Adjunkt Gad.

Den 24. April afgik Overlærer E. Ibsen ved Døden. Da Johnstrup i 1866 blev Professor, konstitueredes Ibsen som Lærer og ansattes næste Aar som Overlærer. I det meste af sin Embedstid havde han hele den fysiske Undervisning. I de allersidste Aar afgav han en Del deraf til en yngre Lærer og overtog selv nogen Undervisning i Fransk. Han førte Tilsyn med den fysiske Samling til dens Indflytning i den ny Bygning.

Den 6 Maj udnævntes Adjunkt Zoffmann til Overlærer.

Den 28 Maj udnævntes Adjunkt H. P. Hoff-Hansen til Rektor for Nykøbing Katedralskole.

Undervisningstimerne har været saaledes fordelt:

	VI			V			IV			4R	III			3R	II	2R	I	1R	Sum.	Fk.
	S	F	M	S	F	M	S	F	M		S	F	M							
Religion	1			1			1			1	1			2	2	2	2	2	14	2
Dansk m. Oldn. .	4			4			2			4	2			2	3	3	3	3	30	6
Latin	7			7			7				7			7			6		42	
Græsk	6			6			5				4								21	
Oldtidskundskab .		1			1							1							3	
Tysk	(2)						2			2	2			2	3	2	3	2	21	3
Fransk	1	3	1		3	1	2			3	3			2	3	3	3	3	31	4
Engelsk		2			2					3	3			4	3	3		3	17	
Historie		3			3		2			3	2			2	2	2	2	2	24	2
Geografi							2			2	2			2	2	2	2	2	16	2
Naturhistorie . . .					1		2			2	2			2	2	2	2	2	17	2
Matematik og Regn.		9			9		5	2		6	5	2		6	6	6	5	6	67	5
Naturalære	3	6		3	5			2		2		2		2					25	
Skrivning											2			1	2	2	2	2	7	4
Tegning									2				2	1	2	1	2	2	10	
Sang		2			2		2		2	2	2			2	2	2	2	2	5	2
Gymnastik		4			4		4		4	4	4			4	4	4	4	4	25	4
	36			36			36			36	36			36	36	36	36	36	375	36

Karakterer ved Afgangspøven.

Spr.-hist.	Dansk Stil. I	Dansk Stil. II.	Oldnordisk og Dansk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Latin, skriftlig.	Latin, læst.	Latin, kurs.	Græsk.	Naturlære.	Points.	Hoved- karakter.
J. H. Skovgaard .	mg	mg	mg+	ug-	mg+	mg+	mg+	mg+	ug-	ug	mg	104	F. K.
E. L. A. C. Jensen	g+	g	mg+	mg-	mg	g+	mg+	mg	mg	mg+	mg+	92	F. K.
K. S. Deichmann .	mg	mg	mg	mg-	mg-	mg	g	g+	g	mg	mg-	90	F. K.
J. J. Pedersen . . .	mg-	mg	mg-	g	g	g	g	g	g+	g+	mg	79	A. K.
A. C. Engsig-Karup	mg	mg	mg-	mg-	mg-	g+	ug-	g+	mg-	g+	mg	89	F. K.
A. K. Lund	mg+	mg	g+	mg-	mg-	g+	mg-	mg	mg	g+	mg-	88	F. K.
T. J. Bech	mg-	g	ug-	mg-	mg-	mg	g+	mg-	mg-	mg	mg-	91	F. K.
O. Schmedes	g+	mg+	ug	mg-	mg-	mg+	g-	g-	g+	g	mg	82	A. K.
T. Juul	mg-	g+	g	mg-	mg-	g	mg	mg+	mg	mg-	mg+	86	F. K.
E. W. Jensen	g+	g+	ug-	g	mg-	mg+	g+	mg-	mg-	mg	mg	89	F. K.
J. V. Olsen	g+	g+	mg	mg+	mg+	g	g+	g	g+	g-	mg+	76	A. K.

Privatist Frk. J. C. L. Skovgaard 106 Points (F. K. med Udm.)

Karakterer ved Afgangsprøven:

64

Mat. nat.	Dansk Stil. I.	Dansk Stil. II.	Oldnordisk og Dansk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Aritmetik, skriftlig.	Aritmetik, mundtlig.	Geometri, skriftlig.	Geometri, mundtlig.	Mekan. Fysik.	Kemisk Fysik.	Points.	Hoved- karakter.
H. C. Aafeldt .	mg ÷	mg	mg +	mg	ug ÷	mg g	mg g	mg ÷	mg ÷	mg ÷	mg	g +	95	F. K.
T. J. E. Fischer	mg ÷	mg ÷	mg	g +	mg	ug	mg +	mg	mg +	mg	mg +	ug ÷	98	F. K.
T. K. Lund . .	mg ÷	mg ÷	mg ÷	g ÷	mg	g	ug ÷	mg +	ug ÷	mg	mg	mg ÷	86	F. K.
H. H. C. Kühl	mg ÷	mg ÷	mg	mg +	mg ÷	mg ÷	g	g ÷	g +	g +	ug ÷	mg ÷	84	F. K.

I Bedømmelsen af de forskellige Afgangsprøver deltog Professor Gertz, Overlærer A. V. Øllgaard, Adjunkterne O. Lund, Ottosen og Koefoed, Sproglærer C. Michelsen, Docent A. Hansen og dr. ph. N. Nielsen.

Karakterer ved Forberedelseksamen:

	Dansk skriftlig.	Dansk mundtlig.	Engelsk.	Tysk.	Fransk.	Historie.	Geografi.	Regning.	Arit- metik.	Geometri.	Natur- historie.	Naturalære.	Orden.	Points.
R. V. M. Aagaard	mg ÷	mg ÷	mg	og	mg	mg	mg	mg ÷	og ÷	mg	og	mg ÷	mg ÷	102
C. A. E. P. Bennick	og ÷	mg	mg ÷	mg	tg	mg	mg ÷	tg	tg ÷	og ÷	mg ÷	og	mg	84
T. F. A. Binneballe	og ÷	g ÷	tg ÷	og	—	tg ÷	og	mg ÷	mg ÷	mg ÷	mg ÷	mg ÷	mg ÷	81 ² / ₃
J. A. N. Brandt .	mg ÷	mg ÷	g ÷	og ÷	og ÷	og	mg	mg	g ÷	og	mg ÷	g	mg ÷	95 ¹ / ₃
N. J. Gram . . .	mg ÷	mg	mg ÷	mg	mg ÷	g ÷	mg ÷	ug	mg ÷	og ÷	mg	mg ÷	mg ÷	108 ¹ / ₃
Aa. Hellmers . .	mg ÷	g ÷	mg ÷	mg	og	mg ÷	mg ÷	g ÷	og	og	ug ÷	mg	mg	98 ² / ₃
J. A. Jørgensen .	mg	mg ÷	mg ÷	mg	mg	ug ÷	mg ÷	mg ÷	mg	mg ÷	g ÷	ug ÷	mg	114 ¹ / ₃
R. W. Møller . .	og ÷	mg ÷	g	mg ÷	og ÷	g ÷	tg	g	og	g ÷	tg ÷	tg	mg	76 ² / ₃
H. J. Petersen . .	og ÷	g ÷	tg	g ÷	—	mg ÷	og	ug	mg ÷	mg ÷	mg	mg ÷	mg ÷	81

Fjerde Klassen Eksamen med Værdi som Forberedelseeksamen bestod:

	Dansk.	Fransk.	Tysk.	Latin.	Græsk.	Historie.	Geografi.	Naturhist.	Aritmetik.	Geometri.	Naturlære.	Points.
E. F. Aarsleff . .	g+	og	mg÷	mg÷	—	mg÷	mg	mg+	mg	mg	mg÷	70 ² / ₃
E. T. Blumensadt	mg	tg	g+	g	—	g+	g	ug÷	ug	ug	mg+	65 ¹ / ₃
E. D. Cohn	mg÷	mg÷	ug÷	g+	—	ug÷	ug	mg+	ug÷	mg+	mg÷	76
H. P. P. Frandsen	mg÷	mg	mg÷	g	mg÷	tg÷	g	mg÷	mg	mg	—	57
V. C. S. Hansen	g+	g	mg+	g	—	mg+	mg+	mg+	g	mg÷	mg	65 ² / ₃
K. V. Jensen . .	mg÷	g	mg	g	mg	mg	mg+	g	mg÷	g+	—	66 ² / ₃
A. T. Jordy . . .	mg÷	g	mg	tg+	—	ug÷	mg	g	g	mg	g	59 ² / ₃
S. Lakier	mg÷	mg	mg	mg÷	g+	mg	g	ug÷	mg	mg+	—	72 ² / ₃
S. H. Lützen . . .	mg÷	g	mg	g	mg	mg÷	mg÷	g	mg÷	mg	—	62 ¹ / ₃
N. E. Nørlund . .	mg÷	mg	mg+	g	—	mg÷	ug	mg+	ug÷	ug÷	mg÷	74
J. V. Petersen . .	g+	mg÷	mg+	mg÷	mg÷	mg	mg	g	mg+	mg÷	—	71
H. M. Rahbek . .	mg	mg+	ug÷	ug÷	mg	ug	ug÷	ug	mg+	ug÷	—	83
J. S. H. Skovgaard	mg	mg	ug÷	mg	ug÷	ug÷	ug÷	mg÷	mg÷	mg	—	78 ¹ / ₃
A. Thayssen . . .	mg	mg÷	mg	g	mg+	mg+	mg	mg+	mg÷	mg	—	72 ² / ₃

Disciplene.

Ved Udgivelsen af forrige Aars Indbydelsesskrift var Disciplenes Antal 158. Der dimitteredes 15 af VI, 9 af 4R og 2 (E. T. Blumensaadt og H. P. P. Frandsen) af IV. Inden det nye Skoleaars Begyndelse udmeldtes 13 (J. M. Bøttiger af 4R, K. T. Blumensaadt, K. E. Jensen, T. Hvass, H. B. K. Heidemann og L. K. A. Zoffmann af 3R., K. G. H. Damkier og L. S. Lützen af II, F. C. Bruun og H. Thøgersen af 2R, A. Landsperg, E. Sebbelow og J. C. Nyholm af 1R). Der optoges 54, og Skoleaaret begyndte saaledes med 173 Disciple. Heraf udmeldtes i November 1 (A. C. Jessen af I), i Januar 1 (F. O. T. Hansen af I), i Februar 1 (A. Mørtensen af I), i Marts 3 (A. T. Hansen af 3R, A. S. Rasmussøn og K. V. Jensen af 1R). Een Discipel optoges i Aarets Løb. Deres Antal er saaledes nu 168, hvortil kommer 28 Disciple i Fællesklassen. De ordnes i følgende For-tegnelse efter Gennemsnitsnummeret af 8 Sammentælinger, VI dog efter Udfaldet af Halvaarsprøven. Disciple af m.-n. Retning betegnes med en Stjerne.

VI Klasse.

1. Johannes Peder Eiler Pedersen, f. 7 Nov. 83. (Skolelærer P. i Skaarup paa Fyn).
2. Hans Henrik Marcellius Bruun, f. 12 Maj 84. (Landinspektør B. i Terndrup).
3. Hans Henrik Emil Holm, f. 25 Juli 84. (Forpagter H. paa Lerkenfelt).

- *4. Svend Aage Fischer, f. 28 Juli 84. (Bankdirektør F. i Slagelse).
- 5. Jens Christian Rahbek, f. 26 Nov. 83. (Kordegner R).
- *6. Johan Peter Frederiksen, f. 3 Jan. 83. (Afd. Købmand i Neksø F.).
- 7. Vilhelm Stefan Barchalia, f. 19 Nov. 84. (Distriktslæge B. i Skælskør).
- 8. Johannes Emil Sørensen, f. 14 Jan 83. (Afd. Mejeriforpagter paa Mineslyst ved Rude S.).
- 9. Frederik Ludvig Jensen, f. 8 Okt. 83. (Lærer ved Døvstummeinstituttet i Kbh. J.).
- *10. Jens Martin Sørensen, f. 23 Feb. 83. (Gaard-ejer S. i Egeslevmagle).
- *11. Alfred Charles Louw, f. 26 Juni 82. (Bogtrykker L. i Slagelse).
- *12. Herman Andreas Møllerup, f. 14 Feb. 83. (Øjenlæge M.).

Nr. 5 og 12 er skolesøgende Disciple.

V Klasse.

- 1. Henrik Georg Mikkelsen, f. 22 Marts 83. (Maler M. i Svindinge).
- 2. Herluf Meilsø Rahbek, f. 19 Okt. 85. (Broder til Nr. 5 i VI).
- 3. Johan Jørgen Stiller Hansen Skovgaard, f. 13 Marts 86. (Sognepræst S. i Kættinge paa Laaland).
- *4. Einar David Cohn, f. 25 Juli 85. (Buntmager C. i Nakskov).

- *5. Knud Karl Vibe Estrup, f. 28 Juli 84. (Postmester E. i Nykøbing paa Mors).
- *6. Niels Erik Nørlund, f. 26 Okt. 85. (Apotheker N. i Slagelse).
- 7. Aage Meulengracht, f. 14 Juni 85. (Underbestyrer M. i Assens).
- 8. Carl Johannes Krogh-Jensen, f. 18 Maj 83. (Overlærer K.-J. i Holstebro).
- 9. Johan Valdemar Petersen, f. 6 Maj 85. (Afd. Grosserer i Kbhv. P.).
- *10. Frederik Karl Kristian v. Haven, f. 14 Maj 83. (Distriktslæge v. H. i Æbeltoft).
- 11. Andreas Larsen Bruun, f. 8 Sept. 85. (Sognepræst B. i Esbjerg).
- 12. Axel Thayssen, f. 22 Feb. 85. (Akademigartner T.).
- *13. Sofus Lakier, f. 29 Marts 84. (Afd. Sognepræst i Alsted L.).
- 14. Sven Hornung Lützen, f. 17 Feb. 85. (Fuldmægtig L. i Korsør).
- 15. Knud Vogensen Jensen, f. 19 Dec. 84. (Bankdirektør J. i Svendborg).
- *16. Vilhelm Christian Sorgenfrey Hansen, f. 19 Okt. 84. (Urmager H. i Slagelse).
- *17. Andreas Theodor Jordy, f. 5 Sept. 84. (Forpagter J. paa Mørup).
- *18. Einar Faber Aarsleff, f. 20 Juli 85. (Apotheker A. i Præstø).

*19. Aage Torp, f. 27 Avg. 84. (Detallist T. i Frederikssund).

Nr. 2, 10, 12, 13 og 18 er skolesøgende Disciple.

IV Klasse.

1. Sophus Theodorus Holst Weber, f. 12 Okt. 86. (Lærer W. i Allindelille).
- *2. Theodor Andreas Krogh-Jensen, f. 15 Dec. 85. (Broder til Nr. 8 i V).
3. Harald Lützen, f. 24 Feb. 84. (Sognepræst L. i Lyngby over Trustrup).
- *4. Einar Gjæssing, f. 23 Juli 86. (Grosserer G. i Kbh.).
5. Hans Christian Jensen, f. 25 Feb. 84. (Fisker J. i Kællerød).
6. Holger Schmedes, f. 16 Okt. 86. (Afd. Distriktslæge i Hammel S.).
7. Carl Johan Lund, f. 25 Marts 86. (Stiftskantor L. paa Vallø).
8. Gudmund Effersø, f. 11 Okt. 86. (Fysikus E. i Hvidbjærg).
9. Hans Pøter Mathiesen, f. 1 Juli 84. (Fhv. Sognepræst i Haraldsted M.).
- *10. Harald Fischer, f. 30 Dec. 85. (Afd. Købmand i Korsør F.).
- *11. Johannes Evensen, f. 22 Feb. 85. (Provst E. i Bregninge over Svebølle).
- *12. Jørgen Rudolph Bech, f. 20 Feb. 86. (Godsejer B. paa Taarnborg).
- *13. Frantz Hvass, f. 5 Juli 85. (Jægermester H. til Randrup).

- *14. Hans Nikolaj Binder, f. 2 Feb. 86. (Fabrikant B. i Kongens Lyngby).
 15. Georg Theodor Bruun, f. 5 Avg. 86. (Broder til Nr. 11 i V).
 *16. Søren Peter Ejler Bonnichsen, f. 15 Maj 86. (Afd. Købmand i Kbh. B.).

Nr. 9, 12 og 16 er skolesøgende Disciple.

4 Realklasse.

1. Marcus Michael Gram, f. 2 Maj 87. (Gartner G. paa Koldemosegaard).
2. Georg Jørgen Vetche Johannessen, f. 23 Feb. 85. (Tømrer J. i Kbhv.).
3. Georg Trappaud Levinsen, f. 15 Marts 86. (Afd. Kancelliraad, Kæmner L.).
4. Niels Bonnesen, f. 3 April 86. (Købmand B.).
5. Andreas Villiam Christensen, f. 12 Okt. 85. (Gartner C. i Tølløse).
6. Filip Thode Duus, f. 13 Marts 86. (Lærer D. i Ørslev over Slagelse).
7. Niels Erik Juul, f. 1 Marts 85. (Apotekbestyrer J. i Vestervig).

Nr. 1, 3 og 4 er skolesøgende Disciple.

III Klasse.

- *1. Poul Lorenzen, f. 13 Nov. 86. (Skovrider L. i Skørping).
- *2. Jørgen Rudolf Haussen Stavnsbjerg, f. 29 Juni 87. (Gaardejer H. paa Nørremølle).
3. Adolf Frederik Bennick Iversen, f. 31 Jan. 87. (Overlærer I. i Korsør).

- *4. Jørgen Kruuse Rasmusen, f. 7 Dec. 86. (Konsul R. i Korsør).
- *5. Iens Einar Meulengracht, f. 7 April 87. (Broder til Nr. 7. i V).
- 6. Kai Christian Ludvig Thrane, f. 17 Okt. 86. (Købmand T. i Fakse).
- *7. Preben Vilhelm Bartholdy, f. 3 Okt. 87. (Godsforvalter B. paa Store Frederikslund).
- 8. Knud Edward Gøsta Hansen, f. 17 Okt. 85. (Konsulent H. paa Snertingegaard).
- *9. Otto Adolf Arendrup, f. 13 Avg. 87. (Oberstløjtnant, Kammerjunker A. i Nyborg).
- *10. Henrik Bayer, f. 23 Avg. 86. (Cand. pharm. Bryggeribestyrer B. i Assens).
- *11. Karl Michelsen, f. 15 Juli 87. (Overlærer M.).
- 12. Cort Ejnar Trap Engsig Karup, f. 16 Dec. 86. (Forretningsfører E. K. i Kbh.).
- *13. Otto Emil Slagers, f. 7 Dec. 86. (Brdmester S. i Stubberup over Fakse).
- 14. Knud Johannes Dahl Fabricius, f. 22 Juni 87. (Borgmester F. i Skælskør).
- 15. Rudolf Georg Bertran Damborg, f. 17 Marts 86. (Maler D. i Kbh.).
- *16. Johannes Krarup Lind, f. 7 Nov. 86. (Læge L. i Assens).
- 17. Knud Dalgas Langballe, f. 1 Dec. 87. (Sognepræst L. i Junget over Roslev).
- *18. Carl Adolph Otto Marek, f. 13 Sept. 87. (Afd. Professor i Königsberg M.).

19. Peter Frederik Krag Brix, f. 2 Maj 87. (Købmand B. i Aalborg).
Nr. 11, 14, 18 og 19 er skolesøgende Disciple.

3 Realklasse.

1. Edvard Johan Lyngbeck, f. 1 Nov. 86. (Stifader Isenkræmmer Wulff i Kbhv.).
2. Niels Johannes Marius Larsen, f. 1 Avg, 87. (Fragtmand L.).
3. Axel Frederik August Høst, f. 27 Juli 87. (Kaptejn H. i Kbh.).
4. Johan Holger Boserup, f. 4 Okt. 87. (Forpagter B. paa Jungshoved).
5. Helge Winther Haüser, f. 9 April 88. (Bogtrykker H.).
6. Aage Andersen, f. 18 Juli 85. (Købmand A.).
7. Bjarne Harder, f. 15 Marts 86. (Skibsfører H. i Kbh.).
8. Povl Boserup, f. 14 Nov. 86. (Broder til Nr. 4).
9. Paul Kamps, f. 13 Sept. 87. (Maler K. i Kbhv.).
10. Ruprecht Thøgersen, f. 12 Juli 87. (Proprietær T. til Hallebygaard).
11. Elis Johannes v. Haven, f. 11 Marts 88. (Broder til Nr. 10 i V).
12. Anton Nyholm, f. 3 Okt. 86. (Proprietær N. paa Liselund over Stubbekøbing).
13. Jørgen Julius Sundbye Rasmussen, f. 24 Maj 86. (Partikulier R. paa Lynge Mark).

14. Alfred Carl Christian Fugl Svendsen, f. 24 Juni 88. (Skovrider S. paa Benzon).
Nr. 2, 3, 5, 6, 9 og 13 er skolesøgende Disciple.

II Klasse.

1. Poul Nørlund, f. 4 Nov. 88. (Broder til Nr. 6 i V).
2. Hans Ivar Petersen Beunick, f. 1 Nov. 88. (Afd. Lærer B.).
3. Fredsrik Jørgen Hansen, f. 13 Marts 88. (Landbrugsminister H.).
4. Gustav Jørgen Dan Hammer, f. 28 Marts 88. (Sagfører H. i Silkeborg).
5. Martin Anders Kronborg Nørgaard, f. 3 Dec. 87. (Fhv. Proprietær N. paa Aggersborg).
6. Niels Holger Rasmussen, f. 22 Jan. 88. (Gaardejer R. i Krøjerup).
7. Carl Johan Wetche Schmidt, f. 6 Marts 88. (Postmester S. i Sæby).
8. Vilhelm Hjalmar Øhlenschläger, f. 23 Jan. 88. (Apoteker Ø. i Kalundborg).
9. Jørgen Juul, f. 18 Avg. 86. (Læge J.)
10. Rudolf Oskar Ejner Gertz, f. 27 Jan. 88. (Overlærer G. i Slagelse).
11. Hans Kristian Jørgensen, f. 27 Maj 88. (Lærer J. i Søndersted).
12. Carl Henrik Lorenzen, f. 19 Febr. 88. (Broder til Nr. 1 i III).

13. Oluf Thorsen, f. 15 Okt. 87. (Afd. Købmand i Nakskov T.).
 14. Ernst Viktor Salling Rendtorff, f. 30 Okt 88. Distriktslæge R. i Hammel).
 15. Henry Alexander Hellssen, f. 8 Nov. 88. (Afd. Læge i Aabenraa H.).
 16. Alfred Christian Heidenheim, f. 15 Avg. 88. Afd. Veksellerer i Kbh. H.).
 17. Axel Baumann Jørgensen, f. 10 Juli 87. (Forretningsfører J. i Kbh.).
 18. Johannes Peter Nannestad Møller, f. 8 Juni 87. (Dyrlæge M. i Ilbjærg over Roslev).
 19. Aage Ludvig Holberg Elmquist, f. 18 Maj 88. (Afd. Overretssagfører i Aalborg E.).
 20. Harald Johannes Caspar Schrøder Krohn, f. 1 Dec. 87. (Sognepræst K. i Vestervig).
 21. Daniel Lind, f. 12 April 88. (Sognepræst L. i Skælby).
 22. Christian Funch Thomsen, f. 13 Jan. 87. (Arkitekt T. i Slagelse).
 23. Aage Joachim Hansen, f. 22 Juli 87. (Broder til Nr. 8 i III).
 24. Valdemar Ulrik Leopold v. Osten Hackhe, f. 30 Jan. 88. (Vejinspektør H.).
- Nr. 2, 6, 7, 9, 11, 14, 20, 22, og 24 er skole-søgende Disciple.

2 Realklasse.

1. Aage Boserup, f. 26 Juli 86. (Forpagter B. paa Nordfeld).

2. Hakon Stefan Kaarsberg, f. 4 Marts 88. (Distriktslæge K.).
 3. Erik Alfred Emil Bistrup, f. 22 Nov. 86. (Skovrider B. paa Frydendal over Mørkøv).
 4. Gustav Frederik Lassen, f. 13 Marts 87. (Afd. Distriktslæge i Stubbekøbing L.).
 5. Marius Jacob Emil Hansen, f. 8 Juni 88. (Bagger H.).
 6. Tage Juhl Adolph, f. 23 Okt. 84. (Fabrikant A. i Helsingfors).
 7. Valdemar Emil Gædeken, f. 6 Nov. 86. (Grosserer G. i Odense).
 8. Axel Gotfred Petersen, f. 2 April 87. (Kon sul P. i Køge).
 9. Knud Camillo Petersen, f. 10 Maj 87. (Broder til Nr. 9 i V).
 10. Anton Frederik Lemvigh, f. 20 Avg. 88. (Skovrider L. paa Store Frederikslund).
 11. Hilmar Arnold Oscar Jürgensen, f. 19 Jan. 87. (Grosserer J. i Kbh.).
- Nr. 2, 5, 6, 7, 9, 10 og 11 er skolesøgende Disciple.

I Klasse.

1. Camillo Martini Hansen, f. 9 Sept. 89. (Sognepræst H. i Skyum).
2. Jørgen Just Adolf Alexander Backmann, f. 6 Juli 90. (Afd. Apoteker i Kærteminde B.).
3. Olaf Theodor Andreas Johannes Olsen, f. 14 April 89. (Kolonibestyrer O. i Jakobshavn).

4. Curt Otto v. Schmidt-Phiseldeck, f. 28 Juli 89. (Tegnelærer v. S.-Ph.).
5. Mogens Skotterup Nissen, f. 1. Avg. 88. (Grosserer N. i Kbh.).
6. Aage Christian Wassard, f. 16 Juni 89. (Cand. polit. W. i Odense).
7. Palle Hoff Wodschow, f. 15 Sept. 89. (Afd. Skovrider paa første Distrikt W.).
8. Ejler Haar Hammer, f. 13. Juni 89. (Broder til Nr. 4 i II).
9. Erik Clausen, f. 20 April 88. (Arrendator C. paa Vettinge).
10. Peter Christian Kiilsgaard, f. 29 Okt. 89. (Brandirektør K. i Stormfri over Hammel).
11. Axel Theodor Børge Hansen, f. 10 Dec. 88. (Herredsfoged H. i Vestervig).
12. Niels Treschow Dall Winther, f. 9 Okt. 86. (Stationsforstander W. i Lundby).
13. Christian Vilhelm Lauritz Meyer, f. 6 Marts 89. (Distriktslæge M. i Vestervig).
14. Kjartan Effersø, f. 13 Maj 89. (Broder til Nr. 8 i IV).
15. Arent Viggo Plesner Frandsen, f. 20 Maj 89. (Justitsraad, Godsforvalter F. i Skibby).
16. Hans Egede Budtz, f. 8 Avg. 89. (Direktør B. i Slagelse).
17. Otto Bayer, f. 21 Juni 89. (Broder til Nr. 10 i III).

18. Adolf Georg Rasbech Oppermann, f. 23 Juni 89. (Godsforvalter O. paa Rygaard).
19. Kaj Atke Lund, f. 29 Jan. 89. (Afd. Partikulier i Kbh. L.).
20. Poul Victor Løwenhjelm Kopp, f. 6 Dec. 88. (Grosserer K. i Kbh.).
Nr. 3, 6 og 9 er Elever.

1 Realklasse.

1. Jens Christian Ulrik Nielsen, f. 3 Okt. 89. (Cigarmager N.).
2. Olaf Thor Rasmussen, f. 4 Nov. 89. (Skomager R.).
3. Frederik Leopold Jørgensen, f. 5 Jan. 88. (Handelsagent J. i Kbh.).
4. Carl Georg Petersen, f. 16 April 89. (Købmand P.).
5. Ferdinand Georg Christensen, f. 2 Maj 89. (Møller C. i Vollerslev).
6. Thorvald Carl Bertel Gjørting, f. 2 Maj 88. (Assistent G. i Kbh.)
7. Thomas Godt Jørgensen, f. 5 Maj 89. (Broder til Nr. 3).
8. Hans Nikolai Hansen, f. 12 Okt. 89. (Sognepræst H. i Bjærgby paa Taasinge).
9. Michael Carl Christian Soelberg, f. 24 Okt. 89. (Slagter S.).
10. Carl Vilhelm Knudsen, f. 13 Juli 90. (Købmand K. i Roslev).
11. Aage Hornung Lützen, f. 6 Avg. 88. (Broder til Nr. 14 i V).

12. Aage Sevel, f. 28 Maj 90. (Fuldmægtig S.).
13. Conrad Frederik Kisbye, f. 29 Avg. 89. (Sagfører K. i Ringsted).
14. Karl Geleff, f. 20 Juni 88. (Skovfoged G. i Vesterskov).
15. Carl Sophus Ludvig Engell, f. 6 Avg. 88. (Afd. Overskovfoged i Sandlyng E.).
16. Einar Juhl Adolph, f. 4 Jan. 87. (Broder til Nr. 6 i 2 R.).
17. Aage Rønholt Petersen, f. 1 Nov. 87. (Forpagter P. paa Lindersvold).
18. Karl Aage Metsikkø Lund, f. 5 Feb. 87. (Agro­nom L. ved St. Paolo i Brasilien).
19. Knud Nikolaj Damborg, f. 25 Feb. 88. (Broder til Nr. 15 i III).
20. Ejnar Hjalmar Lautrup Larsen, f. 22 Maj 88. (Arkitekt L. i Slagelse).
21. Gustav Erik Foersom, f. 22 Avg. 87. (Apo­teker F. i Næstved).
22. Aage Trolle Blumensaadt, f. 14 April 89. (Afd. Fabrikant i Odense B.).
23. Georg Hermann Christensen, f. 21 Avg. 90. (Fhv. Købmand i Kalundborg C.).
24. Oluf Landspærg, f. 31 Maj 89. (Fhv. Øko­nom L.).
25. Theodor Funch Thomsen, f. 6 Dec. 88. (Broder til Nr. 22 i II).
26. Niels Gundersen Rasmusen, f. 15 Dec. 89. (Broder til Nr. 4 i III).
Nr. 5 og 15 er Elever.

Fællesklassen.

1. Poul Christian Schjærff, f. 20 Juni 90. (Afd. Sparekasseassistent S.).
2. Carl Laurits Rasmus Veistrup, f. 20 Avg. 90. (Forretningsbestyrer V.).
3. Hans Laurits Hansen, f. 17 Feb. 91. (Vognmand H. i Ellekilde).
4. Hans Christian Schjærff, f. 20 Juni 90. (Broder til Nr. 1).
5. Daniel Frederik Seth Kisbye, f. 19 Jan. 91. (Økonom K.).
6. Palle Hansen Elkjær, f. 11 Maj 89. (Proprietær E. til Vellinggaard over Børkop).
7. Sven Peter Duurloo, f. 29 Nov. 91. (Mejerist D. paa Johannesdal).
8. Asger Madvig Nielsen, f. 31 Maj 90. (Dyrlæge N.).
9. Einar Nicolai Martin, f. 29 Avg. 89. (Redaktør M.).
10. Povl Dahlin Lisborg, f. 13 Nov. 89. (Proprietær L. paa Sandlynggaard).
11. Kaj Wedele Petersen, f. 1 Jan. 90. (Forpagter P. paa Koster Færggaard).
12. Hjalmar Julius Augustinus Kjær, f. 19 Juni 90. (Tandlæge K. i Næstved).
13. Charles Vilhelm Theodor Petersen, f. 21 Jan. 90. (Dampskibsfører P. i Kbh.).
14. Frederik Johan Gottlieb Winther Haüser, f. 28 Maj 90. (Broder til Nr. 5 i 3 R).

15. Helge Friis, f. 30 Juni 89. (Direktør F. i Kbh).
 16. Malthe Sehested Hoff, f. 31 Marts 90. (Købmand H.).
 17. Henning Frederik Hansen, f. 3 Feb. 90. (Ekviperingshandler H.).
 18. Viggo Sebbelov, f. 16 Sept. 90. (Afd. Godsforvalter paa Saltø S.)
 19. Ludvig Johannes Gjørting, f. 28 Juli 89. (Broder til Nr. 6 i 1R).
 20. Mogens Kristian Holk, f. 3 Jan. 91. (Portør H.).
 21. Erik Mogens Jensen, f. 9 Juni 88. (Urma-ger J.).
 22. Aage Hansen, f. 15 Avg. 90. (Afd. Overser-gent i Kbh. H.).
 23. Carl Oscar Olsen, f. 10 Okt. 90. (Skræder-mester O.).
 24. Hans Harald Jensen, f. 5 Dec. 90. (Birkefuld-mægtig J.).
 25. Otto Frederik Boserup, f. 18 Jan. 90. (Bro-der til Nr. 4 og 8 i 3R).
 26. Carl Rudolf Schönning Malling, f. 2 Maj 90. (Afd. Bogholder i Buenos Ayres M.).
 27. Ivar Anders Maanssen, f. 9 Juli 90. (Hotel-ejer M. i Stege).
 28. Aage André Wilhelm Colding, f. 2 Jan. 90. (Konsul C. i Kalundborg).
-

Understøttelser.

Gratispladserne paa Opdragelsesanstalten tildeles følgende Elever: J. P. E. Pedersen, H. H. E. Holm, J. P. Frederiksen, J. E. Sørensen, S. A. Fischer, K. K. V. Estrup, J. J. S. H. Skovgaard, E. D. Cohn, T. A. Krogh-Jensen, C. J. Lund, H. Schmedes, G. J. V. Johannessen, A. T. B. Iversen og A. C. Heidenheim. — Ansejninger om Gratistplads skal hvert Aar fornys. De stiles til Kongen (Stempelpapir) og indsendes til Rektor mellem 19 og 31 August.

Det Müllerske Legat (2300 Kr.) uddeltes til 11 Elever med følgende Beløb: V. S. Barchalia, H. H. M. Bruun, F. L. Jensen, og H. Lützen (300), G. Effersø, J. Evensen og K. D. Langballe (200), H. A. Hellssen og R. O. E. Gertz (150), H. Schmedes og E. J. v. Haven (100). — Ansøgninger om dette Legat, som kun kan tildeles Elever, der er Sønner af kongelige Embedsmænd, skal hvert Aar fornys og ledsages af Trangsattest, hvortil Skema faas hos Rektor. De stiles til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsen (ustemplet Foliopapir) og indsendes til Rektor mellem 19 og 31 August.

Kontingentnedsættelse (96 Kr.) tillagdes følgende 9 Elever: J. M. Sørensen, V. C. S. Hansen, H. C. Jensen, F. Hvass, A. V. Christensen, H. Bayer, O. E. Slagers, G. J. D. Hammer, V. H. Øhlenschläger og ekstraordinært O. T. A. J. Olsen.

Fri Undervisning tilstodes 19 skolesøgende Disciple: J. C. Rahbek, H. M. Rahbek, A. Thayssen,

S. Lakier, H. P. Mathiesen, S. P. E. Bonnichsen, M. M. Gram, G. T. Levinsen, Aa. Andersen, A. F. A. Høst, N. J. M. Larsen, H. W. Häuser, P. Kamps, J. J. S. Rasmussen, H. I. P. Bennick, N. H. Rasmussen, H. K. Jørgensen, O. T. Rasmussen og J. C. U. Nielsen og etstraordinært K. Michelsen, C. O. v. Schmidt-Phiseldeck, P. H. Wodschow og K. Geleff.

Af den særlige Stipendiefond tillagdes J. P. E. Petersen, 120 Kr., J. C. Rahbek, J. E. Sørensen, H. M. Rahbek og H. I. P. Bennick hver 100 Kr.

Ansøgninger om Kontingentnedsættelse, fri Undervisning og Stipendium skrives paa Blanketter, som udleveres af Rektor. De indsendes til denne mellem 19 og 31 Avgust. For en Discipel, som har opnaaet en af disse Understøttelser, er det ikke fornødent at forny Andragendet derom.

Overlærer Sibberns Legat blev for Aaret 1901 af Lærerkollegiet tildelt stud. theol. T. K. E. M. Petersen.

Opdragelsesanstalten.

Efter Sommerferien afløste kst. Adjunkt J. C. Michelsen Adj. Nissen som tilsynshavende Lærer paa yngste Afdeling i den vestre Adjunktbolig.

Sygeplejerske Frøken C. Christensen opsagde sin Stilling til 1 Nov. 1901. I hendes Sted antog Ministeriet Frøken Anna Jensen (Skr. af 12 Okt.).

Ved Skr. af 1 Nov. bestemte Ministeriet at 1) en Elev, som ønskes udmeldt til et Kvartals Slutning, skal udmeldes inden den 15 i Kvartalets sidste Maa-

ned. Den som udmeldes i nævnte Maanedes sidste Halvdel, skal betale Kontingent for næste Kvartals første Maaned. 2) I April Kvartal kan ingen Udmeldelse finde Sted førend til Sommerferien. 3) Den som udmeldes i Juli Maaned, betaler kun Kontingent for denne Maaned, hvorimod den, som udmeldes i den Del af Sommerferien, som falder i Avgust, betaler for hele Juli Kvartal. En sk. Disc. som i Løbet af et Kvartal antages til Elev, betaler som skolesøgende for hele Kvartalet og fra Indflytningens Dato Forskellen mellem Elevkontingent og Skolekontingent.

Krav ved Optagelse.

Ved Optagelse i Fællesklassen (Gennemsnitsalder 11 Aar) kræves:

Dansk: Læsning; det vigtigste om Ordklasser og Sætningsdele; Diktat (Skilleteguene dikteres).

Tysk: eet Aars Læsning. Der anbefales Sands Læsebog for Borger- og Forberedelsesklasser S. 1—60 og det vigtigste af Kapers Skema.

Regning: de fire Regningsarter i hele Tal, benævnte og ubenævnte. Hovedregning.

Bibelhistorie, det gamle Testamente (f. Eks. Balslevs), en kort Fædrelandshistorie (f. Eks. Ottosens for Børn), Evropa efter en kort Geografi (f. Eks. Granzows Nr. 4).

Hvad der kræves til Optagelse i I og højere Klasser, udfindes let ved at sammenlægge ovenstaaende med det, som læses i de Klasser, der er under den, i hvilken Optagelse søges.

Undervisningen.

Dansk.

- VI. (Glahn). Litteraturhistorie fra 1750 efter S. Müllers Grundtræk. Litteraturprøver fra samme Tidsrum. Kort Overhøring i forrige Aars Pensum. Skriftlige Arbejder. (Hoff). Wimmers oldn. Læsebog det som opgives til Eksamen. Runebergs Fänrik Stål I. Med 4 Disciple er i en Aftentime læst Halvdelen af Hammerichs Læsebog samt efter Noreen og Lundells vitterhet Stykkerne af Rydberg, Snoilsky, Wikner og Ødmann.
- V. (Glahn). Litteraturhistorie til henved 1800 efter Rønnings Grundrids. Læst for Klassen Holbergs Jean de France og Den stundesløse samt andre Litteraturprøver fra det gennemgaaede Tidsrum. En Stil gennemsnitlig hver anden Uge. (Hoff). Wimmers oldn. Læsebog S. 1—26, 41—55, 63—73.
- IV. (Boesen). Oplæsning af Sagastykker, Folkeviser, Smaastykker af ældre dansk Litteratur efter Flors Haandbog, Holbergs Den politiske Kandestøber, Oehlenschlägers Hakon Jarl, Hauchs Valdemar Atterdag, Digte af Ploug og anden fortællende Digtning knyttet til nordisk Historie. To til fire Stile om Maaneden.
- 4R. (Boesen). Læsning af de Stykker, som opgives til Eksamen. Græsk Gudelære efter Dorph, nordisk paa Grundlag af Frølich's Billeder. Analyse dels efter A. Svendsen, dels knyttet til Lyd- og

- Retskrivningsøvelser paa Klassesavlen. To til fire Stile om Maanedden.
- III. (Glahn). Læst for Klassen Oehlenschlägers Helge og Hakon Jarl, Heibergs De uadskillelige og Syvsoverdag, Holbergs Jacob von Thyboe, nogle Fortællinger af Goldschmidt og andre. En Stil hver anden Uge. Mundtlige Dispositionsøvelser.
- 3R. (Boesen). Oplæsning af Stykker i Fengers Læsestykker I. Holbergs Den politiske Kandestøber, Hostrups Eventyr paa Fodrejsen, Hertzes Kong Renés Datter med mere. Stil een Gang om Ugen. Analyse.
- II. (Erlandsen). Oplæsning. En Stil om Ugen.
- 2R. (Erlandsen). Christensens Dansk Læsebog II er benyttet til Oplæsning og Analyse. Wørmers Sproglære. En til to Stile om Ugen.
- I og 1R. (Gad). Oplæsning. Analyse. Læst Dele af Wørmers Sproglære. Een til to Stile om Ugen med særlig Indøvelse af Tegnsætning (Diktat og Genfortællingsstile).
- Fk. (Glahn). Pio og Wimmers Læsebog for de lavere Klasser benyttet til Oplæsning og Genfortælling. Analyse efter O. Langes Øvelsesstykker. Tegnsætningsøvelser. To Stile om Ugen.

Tysk.

- VI. 1 Discipel. (Gad). Læsning paa Skolen af Lessing, Goethe, Rückert og Mommsen. Mundtlige Øvelser efter Ipsens 100 Timer II. Kapers Formlære

- og Syntaks. Maanedslæsning af Goethe, Kleist, Hauff, Hensel m. m.
- IV. (G ad). Kaper og Petersens Læsebog for de højere Klasser S. 172—215, 251—259, 263—273, 303—339, 367—382, 387—395. Ipsens 100 Timer S. 88—129. Kapers Formlære og Syntaks.
- 4R. (G ad). Ipsen og Boviens Læsebog for Mellemklasser S. 164—201, 211—225 samt af forrige Aars Pensum 106—164. Ipsens 100 Timer S. 116—128. Kapers Formlære og Syntaks.
- III. (G ad). Kaper og Petersens Læsebog for de højere Klasser S. 1—58, 98—109, 251—259, 263—266, 430—440, 472—482. Ipsens 100 Timer S. 79—101. Kapers Grammatik.
- 3R. (G ad). Ipsen og Boviens Læsebog for Mellemklasserne S. 74—164, 184—211. Ipsens 100 Timer S. 79—109. Kapers Grammatik.
- II. (G ad). Sammes Læsebog for de lavere Klasser S. 62—135. Ipsens 100 Timer I S. 33—69. Kapers Grammatik.
- 2R. (Erlandsen). Samme Bog S. 78—135. Sammes Læsebog for Mellemklasser S. 1—35. Ipsens 100 Timer i Tysk I Time 14—29. Kapers Grammatik.
- I. (Erlandsen). Samme Bog S. 1—61. Ipsens 100 Timer i Tysk I Time 1—10. Kapers Grammatik.
- 1R. (Erlandsen). Samme Bog S. 1—61. Ipsens 100 Timer i Tysk I Time 1—13. Kapers Grammatik.

Fk. (Gad). Sands Læsebog S. 60—111. Side 1—20 læste udenad. Kapers Skema.

Fransk.

- VI. (V. Michelsen). C. Michelsens Historiske Læsestykker I. Theuriets Le mariage de Gérard. Af Hugos Hernani Akt 1—3. Michelsens Stiløvelser II. Pios Sproglære. To Stile om Ugen, hvoraf den ene paa Skolen, VIin i en Særtime Øvelse i mundtlig Oversættelse til Fransk. Maanedslæsning efter eget Valg.
- V. (V. Michelsen). Baruel og Michelsens Franske Frosastykker S. 101—148, 204—228, 306—385, 411—462. Michelsens Stiløvelser II. Syntaks efter Pios Sproglære. To Stile om Ugen. Maanedslæsning efter eget Valg.
- IV. (V. Michelsen). C. Michelsens Franske Læsestykker S. 2—58, 73—122. Kursorisk Læsning efter Borrings Album. Formlæren efter Pios Sproglære.
- 4R. (Glahn). Af Merimées Colomba Kapp. 1—3, 5—7, 9—10, 12—13, 16—17, 20—21. Kursorisk nogle Kapp. i samme Bog. Af Pios Gloser 25 Spalter. Formlæren efter Jung.
- III. (V. Michelsen). Jungs Læsebog for Mellemklasser S. 63—116, 127—196. Michelsens Stiløvelser I Stykke 40—67. Formlæren efter O. Nielsen.
- 3R. (Glahn). Samme Bog S. 127—167. Af Jungs Formlære Talord, Tillægsord, Køns- og Taldannelse.

- II. (Hoff-Hansen). Samme Bog S. 1—29, 53—59, 142—176. Michelsens Stiløvelser I Stykke 1—25. Hovedtræk af Formlæren efter O. Nielsen.
- 2R. (Ibsen, Glahn). Samme Bog S. 1—59. Af Jungs Formlære de regelmæssige Udsagnsord.
- I. (V. Michelsen). Af Michelsens Fransk for Mellemklasser 45 Sider. Det vigtigste af Formlæren efter O. Nielsen.
- 1R. (Ibsen, Gad). Samme Bog S. 23—59. Jungs Formlære.
- Fk. (Hoff-Hansen). Michelsens Fransk for Begyndere.

Engelsk.

- VI. (Hoff-Hansen). Macaulays England before the Restoration S. 1—53. Hansen og Magnussens Engelske Læsestykker S. 1—106. Jespersens Grammatik og Spøken English.
- V. (Hoff-Hansen). Hansen og Magnussens Læsebog for ældre Begyndere I undtagen S. 42—57, II S. 1—40. Jespersens Grammatik.
- 4R. (Hoff-Hansen). Brekkes Læsebog for Mellemklasser S. 184—241. H. Hansens Udvalgte Digte S. 15—24, 33—36, 40—47, 53—62. Genlæsning af Eksamenspensum. Jespersens Grammatik. Version hver anden Uge efter Nissens Samling. Af og til kursorisk Læsning i Brekke og i Sommerfelts Engelske Forfattere.
- 3R. (Hoff-Hansen). Brekkes Ny Læsebog S. 49—146. H. Hansens Udvalgte Digte S. 1—5, 49—

- 56, 59—59. A. Ipsens Elementarbog S. 1—42 er benyttet til mundtlige Øvelser. Jespersens Grammatik. Version hver Uge efter Nissens Samling. Kursorisk Læsning i Brekke.
- 2R. (Erlandsen). Samme Bog S. 1—75. Jespersens Grammatik.
- 1R. (Erlandsen). Brekkes Læsebog for Begyndere S. 1—75.

Latin.

- VI. (Wiese). Ciceros Taler mod Catilina og for Murena. Sallusts Catilina. Terentses Andria. Horatses Ode I 1, II 18, 20, III 1—7, 13, 18, 21, 23; Breve II 1, 2; Satirer I 6, 9, II 1, 5, 6. Catul efter Madvigs carmina Nr. 1—8, 11—12. En Version om Ugen efter Henrichsens og Thoresens Bøger. Langs Grammatik. Thomsens Antikviteter. Rafns Litteraturhistorie. Kursorisk er læst 90 Sider i Henrichsens Opgaver.
- V. (Wiese). Ciceros Tale for Milo. Livius XXI. Vergils Æneide I. Horatses Breve I; af Odeerne I 1, 3, 4, 6, 11, 14, 16, 19, 20, 22, 24, 26, 27, 30, 37, 38, II 1—4. 6—8, 10, 12, 14, IV 7. En Version om Ugen efter Henrichsen, af og til skreven paa Klassen. Langs Grammatik. Rafns Litteraturhistorie. Kursorisk er læst 10 Sider i Henrichsens Opgaver og Livius XXV.
- IV. (Wiese). Cæsars Gallerkrig V. Sallusts Jugurtha K. 5—16, 20—30, 32—40, 42—53. Ciceros Tale for S. Roscius. Ovid ved Bloch: Verdens-

- aldrene, Deucalion, Cadmus, Pentheus, Ino. To Hjemmestile og een Skolestil om Ugen efter Iversens og Rasmussens Bøger. Mundtlige Stiløvelser. Langs Grammatik.
- III. (Erlandsen). Cæsars Gallerkrig II—IV. Ciceros tredje Tale mod Catilina. Af Ovid 150 Vers. To Hjemmestile og een Skolestil om Ugen efter Iversen. Langs Grammatik.
- II. (Glahn). Hauchs Lærebog I fra Stykke 100. Rathsachs Læsebog S. 37—70. Efter Jul een Skolestil og een Hjemmestil om Ugen efter Hauchs og Iversens Bøger. Langs Grammatik.
- I. (V. Michelsen). Hauchs Lærebog I 1—119.

Græsk.

- VI_s. (Hoff). Af Platon, Xenophon og Lysias det, som opgives til Eksamen. Homers Odysse I og VI. Genlæsning af forrige Aars Pensum. Weilbachs Formlære. Hudes Ordføjningslære. Sechers Litteraturhistorie.
- V_s. (Hoff-Hansen). Homers Iliade II til 493, III til 382, IV, V, VI undtagen V. 7—37. Herodot I 26—55, 69—91, 107—130; III 1—60. Hudes Ordføjningslære. Sechers Mytologi.
- IV_s. (Hoff). Xenophons Anabasis IV. Homers Odysse I og II til V. 56. Weilbachs Formlære.
- III_s. (Hoff-Hansen). Hudes Elementarbog I. Xenophons Anabasis I 1—2. Weilbachs Formlære. Sechers Mytologi.

Oldtidskundskab. (Boesen).

- VIm. Græsk Litteratur- og Kunsthistorie efter Secher. Oplæsning af Stykker af Tyrtajos, Pindar, Sofokles (Antigone), Herodot, Plutark o. fl. Fremvisning af Billeder efter Seemanns, Baumeisters, Boettigers og fleres Samlinger.
- Vm. Oplæsning dels af historiske Værker fra Oldtiden (Herodot, Thukydid, Plutark o. fl.) dels af nyere Digtning (Kalanus, Tiberius, Kejser og Galilæer).
- IVm. Græsk Mytologi efter Secher. Heltesagn efter Mariager. Oplæsning af Stykker af Wilsters Homer og Mariagers Hellas.

Religion.

- VI. (Krarup). Den kristelige Etik gennemgaaet i Grundtræk.
- V. (Krarup). De religiøse Grundtanker i Heden-skabet, Jødedommen og Kristendommen er udviklede gennem en historisk Fremstilling.
- IV og 4R. (Skovgaard). Fortælling om fremragende Mænd i Kirkens Historie.
- III. (V. Michelsen), 3R. (Petersen). Assens Bibelhistorie, det ny Testamente fra andet Afsnit. Balslevs Katekismus, Sakramenterne.
- II og 2R. (Petersen). Assens Bibelhistorie fra Det gamle Testaments Bøger til Apostlenes Gerninger. Balslevs Katekismus, Trosartiklerne og Fadervor.

I og 1R. (Petersen). Assens Bibelhistorie til Det gamle Testaments Bøger. Balslevs Katekismus, de ti Bud.

Fk. (Lauritzen). Balslevs Bibelhistorie. De fleste af Skolens Lovsange.

Historie.

VI. (Boesen). Oldtidens og Nordens Historie efter Thrige. Tiden til 1789 efter Blochs Bog for Realskoler. Den nyeste Tid efter Blochs større Bog.

V. (Boesen). Oldtiden efter Thrige, den nyeste Tid efter Blochs større Bog.

IV. (Boesen). Ottosens Nordens Historie med nogle Forbigaaelser.

4R. (Petersen). Blochs Lærebog for Realskoler.

III. (Gad). Samme Bog fra Ludvig XIV med Forbigaaelse af Nordens Historie. Blochs større Lærebog i den nyeste Historie.

3R. (Petersen). Samme Bog II.

II. (Boesen). Samme Bog, Middelalderen og den nyere Tid til Ludvig XIV med Forbigaaelse af Nordens Historie.

2R. (Boesen). Samme Bog, Middelalderen.

I og 1R. (Gad). Samme Bog, Oldtiden.

Fk. (Wiese). Ottosens Børnenes Verdenshistorie.

Geografi.

(Stud. Kl. og Fk.: Zoffmann, Realkl.: Petersen, dog 1R. J. Michelsen).

IV og 4R. Granzows Geografi Nr. 2.

- III og 3R. Samme Bog: Indledningen, Afrika, Amerika og Avstralien.
 II og 2R. Samme Bog fra Frankrig til Afrika.
 I og 1R. Samme Bog Danmark til Frankrig.
 Fk. Granzows Geografi Nr. 4.

Naturhistorie. (Zoffmann).

- Vm har lært at kende de vigtigste Mineralier og Bjærgarter. Dernæst er der meddelt en Oversigt over den almindelige Geognosi og Danmarks Geognosi.
 IV og 4R. Boas' Zoologi, Grønlunds Botanik.
 III og 3R. Efter samme Bøger: Orme, Bløddyr og Straaledyr, Blomsterplanterne og de blomsterløse Planter.
 II og 2R. Efter samme Bøger: Mennesket og Leddyrene, Botanikkens første Afsnit.
 I og 1R. Efter Boas Hvirveldyrene.
 Fk. Hvirveldyrene efter Balslev.

Naturlære.

- VIm. (Matthiesen). Det befalede Pensum efter Ellingers Lærebøger i mekanisk Fysik, Varme, Elektricitet og Magnetisme og Petersen og Forchhammers Astronomi.
 VIIs. (Ibsen, J. Michelsen). Det befalede Pensum efter Ellingers Fysik og Jørgensens Astronomi.
 Vm. (Matthiessen). Ellingers Lærebøger i mekanisk Fysik, Elektricitet og Magnetisme.

- Vs. (Ibsen, Matthiessen). Ellingers Fysik til Pendulet.
- IVm. og 4R. (Ibsen, Matthiessen). Det befalede Pensum efter Ellingers Fysik.
- III. og 3R. (Ibsen, J. Michelsen). Ellingers Fysik til molekulære Kræfter.

Matematik.

- VI. (Lauritzen). J. Petersens Analytisk Geometri, Juels Syntetisk Stereometri. Genlæsning af det hele Pensum. Petersens Metoder og Teorier. Projektionstegning efter Christensen. Hjemmeopgaver tre Gange, Skoleopgaver een Gang om Ugen.
- Vm. (Thaarup). Af J. Petersens Aritmetik enkelte Afsnit af II, hele III. Sammes Trigonometri, analytisk Plangeometri (til Parabler) og Metoder og Teorier (til Inversion). Projektionstegning efter Christensen. Tre Sæt Hjemmeopgaver om Ugen.
- IV. (Lauritzen). J. Petersens Algebra II § 63—70. Af sammes Geometri Arealer. Genlæsning fra Potens samt hele Geometrien. To Sæt Hjemmeopgaver, een Gang Skoleopgaver hver Uge. IVm. (Thaarup). Geometriske Opgaver paa Klassetavlen og geometrisk Tegning.
- 4R. (Lauritzen). Algebra og Geometri som IV. Genlæst det hele Pensum. Regning. Opgaver som IV.
- III. (Thaarup). J. Petersens Aritmetik II til Logaritmer. Af sammes Geometri Kap. III til Are-

- aler. Genlæsning af Kap. I og II. En Hjemmeopgave til hver Time. III_m som IV_m.
- 3R. (Lauritzen). J. Petersens Algebra II til eksponentielle Ligninger. Dele af I. Sammes Geometri til Arealer. Regning efter Bokkenheuser. Hjemmeopgaver to Gange, Skoleopgaver een Gang om Ugen.
- II og 2R. (J. Michelsen). J. Petersens Aritmetik I. Sammes Geometri til § 80. Blandede Opgaver efter Bokkenheusers Bog for Mellemlasser. Skoleopgaver og Hjemmeopgaver.
- I. (Thaarup). 1R. (J. Michelsen). Uden Brug af Bog de fire Regningsarter med Bogstaver, Brøks Brøk, Polynomiers Division, Ligninger af første Grad med een ubekendt. Af Bokkenheusers Regnebog for Mellemlasser Reguladetri med Brøk. I en Hjemmeopgave til hver Time. 1R Skoleopgaver.
- Fk. (Brix). Brøkgregning og Reguladetri med hele Tal.

Tegning (v. Schmidt-Phiseldeck) og **Skrivning** (Rahbek, II Zoffmann, I Petersen) som forrige Aar.

Sang og Instrumentalmusik. (Jæhnigen).

Af Skolens Disciple har 114 kunnet deltage i Sangundervisningen foruden 22 af Fællesklassen. Af Bøger benyttes Ernsts Træffeøvelser, Sannes syvende Bind trestemmige Sange, 13de Bind firstemmige Sange foruden Fædrelandssange, hvoraf ti er lærte udenad.

Desuden er lært forskellige firstemmige Sange efter andre Samlinger samt Konfirmationskantaten. Træffeøvelser er anvendte efter Tavle og udenad, samt Skalaer og Akkorder. I Instrumentalmusik har tolv Elever faaet Undervisning hver een Time om Ugen, deraf ti i Piano, een i Violin og een i Violoncello. Der er jævnlig givet Eleverne Lejlighed til Sammenspil.

Gymnastik, Svømning og Boldspil.

(Brix. Assistent: Soelberg).

Timerne benyttes i Vintermaanederne til Gymnastik, i Sommermaanederne til Svømning, Foraar og Efteraar til Kricket, Lawntennis, Fodbold, Stangspring m. m. II og I har haft Danseøvelse een Time om Ugen fra Oktober til Marts. Svømmeøvelserne afholdes i Sommertiden daglig med alle Klasser. Alle Disciple kan svømme paa nær nogle i I. Den 8 April fremvistes Prøve paa Gymnastikundervisningen for indbudne.

Kricket og Tennis spilles ogsaa i Fritiden af mange Disciple. Kampe fandt Sted: 4 Maj mellem Skolens bedste Spillere indbyrdes; 8 Maj med forhenværende Disciple (Skolens Disciple vandt med 10 Points). 11 Maj med Disciple fra Herlufsholm (Sorauerne vandt med 26 Points).

Skydning. (De samme).

Med Skolens to øverste Klasser holdtes i Avg., Sept. 1901 og Maj, Juni 1902 Skarpskydning (Gevær 89) ved Tuel Sø een Gang om Ugen.

	Afstand.	Skydemaade.	Træfferprocent
VI.	250 m	Slæde.	97
	250 m	Frit Anslag.	72
V.	100 m	Slæde.	95
	100 m	Frit Anslag.	84

Præmieskydning d. 5. Juni. Første Præmie fik J. C. Rahbek, anden H. H. M. Bruun, tredje F. L. Jensen.

Sløjd. (Zoffmann).

I Undervisningen der gaves fra 15 Oktober til 15 Marts deltog 81 Elever og skolesøgende Disciple af alle Klasser og 21 af Fk., delte i fire Hold. Hvert Hold undervistes to Timer om Ugen.

Til afsluttende Prøver opgives:

VI.

Oldnordisk: Wimmer S. 26—36, 74—121, 132—135 undtagen Versene i Sagaen.

Engelsk: Macaulay S. 1—53; Hansen og Magnusen S. 1—72.

Latin: Cicero in Cat. I og III; pro Mur. 29—38; Senecas Breve S. 1—79, 87—89, 105—110; Livius XXIII 1—25; Sall. Cat. 1—36; Verg. Æn. II 1—401; Ter. Andria 1—500; Horat. Ep. I 2—10, 12—15, 17, 20; sat. I 9, II 1. Af Oderne og Catul det læste.

Græsk: Homers Il. II til 493, III til 381, IV—VI; Od. I, VI; Herodot VIII undt. 104—106, IX 1—59; Platons Apologi; Lysias VII, XII 1—26, XVI,

XXII. Xen. Hell. I 6, 37—7, 16; II undt. 1, 1—1, 17.

4R.

Engelsk: Brekke S. 11—241; Hansen S. 33—38, 40—47, 49—56, 61—69.

Fransk: Colomba K. 1—3, 5—7, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 20, 21.

Tysk: Kaper S. 106—164, 180—201, 211—225.

IV.

Fransk: Michelsen S. 1—58, 73—122.

Latin: Cæsar de b. G. V. Cicero pro Rosc. 6—35; Ovids Verdensaldrene, Pentheus, Ino.

Græsk: Xen. An. IV; Hom. Od. I og II til 56.

Skolebiblioteket.

Overlærer Michelsen er Bibliotekar. Valgte Medlemmer af Bogudvalget har været Overlærer Thaarup og Adjunkt Hoff-Hansen. Seddelkatalogen er forøget med 148 Numre. Antallet af Sedler udgør nu 25064.

Discipelbiblioteket

er forøget med: Bauditz Absalons Brønd, E. Schöyen Dronning Margrethe, Stevenson Røvet, Christmas Peder Most, Nielsen Oldtidens syv Underværker, Trier Napoleon, Sakse overs. af W. Horn, Hansen Vore Søhelte, Bundesen Slaget paa Reden, A. Larsen Daniel Rantzau, Dreyer Tycho Brahe, Lund Edison. Adjunkt Boesen har bestyret Biblioteket.

Musæet.

Samlingerne indflyttedes før Skoleaarets Begyndelse i den ny Bygning. Eftersyn og Istandsættelsen af den fysiske Samling, som bestyres af Adj. Matthiessen, er begyndt. Af ny Læremidler er der anskaffet 42 Numre. Der arbejdes paa en ny fuldstændig Katalog. Med de andre Samlinger fører Overlærer Zoffmann Tilsyn. Der er tilkommet: nh. S. Dværgmuserede (Gave af Posteksp. Winther), graa Kærhøg (Ribe), sort Havmaage (Korsør, J. R. Bech), sort Strandløber, Allike (lys Varietet, Tersløse, Tømrer Rasmussen), Havbrasen (Anholt), Hugorm (Koster, K. W. Petersen), do. (Lindersvold, A. R. Petersen), Hornsvamp (Frederikshavn, K. V. Jensen), en Samling Slinger fra Siam (samme); til hist. S. Model af en indiansk Kano fra Nordamerika (Baumann Jørgensen), Økse af Grønsten fra Assentorp, Stenøkse og Brudstykker af en Benkam fra Jernalderen (fra Slaglille, Tømrer J. Poulsen, Søbjærg), Ambolt af Sten (Økonom Kisbye).

Forskellige Meddelelser.

Den 14 September afsløredes en Mindesten over Soranere, som faldt i de slesvigske Krige, rejst i Haven af soransk Samfund. Samme Dag Soranermøde.

Kongesalen med tilstødende Sal (den grønne Sal) og den tidligere Naturhistorieklasse (nu Musikstue) er blevne istandsatte.

Soraneren Fabrikant Voss i Fredericia har givet en Lysekroner til Forhallen. Frøken C. Lassen har givet et Maleri af Søen og Hovedbygningen udført af Frøken A. Stemann til Forældrenes Guldbryllup. Efter Stemanns Død skænkedes det til Regenburg. — Den ydre Afpudsning af Hovedbygningen er fortsat mod Nordsiden. — Linoleum er lagt paa Gulv og Trapper i Opdragelsesanstaltens ældste Afdeling i Rektorgaarden. — Den ældre (lille) Gymnastiksal er ved en Skillevæg omdannet til Gang- og Omklædningsværelse.

Ministeriet har tilladt, at der i næste Skoleaar gøres Forsøg med at indrette flere og kortere Undervisningstimer. Istedendfor 30 Timer paa 60 Minutter vil der blive givet 36 paa 50 Minutter, desuden 5 Gymnastiktimer og 2 Sangtimer om Ugen. 5 Formiddagstimer vil falde fra Kl. 8 til Kl. 12¹⁰, 2 Eftermiddagstimer fra Kl. 3 til Kl. 4³⁰. Een Sangtime vil falde udenfor Skoletiden fra 4³⁰ til 5¹⁰. Undervisningstimen bliver saaledes 40 Min., Frikvarteret 10 Min.

Skolens og Opdragelsesanstaltens Bygninger og Bohave er af Ministeriet udlaant til et Delegeretmøde af Verdens kristelige Studentersamfund. Mødet holdes i Sommerferiens sidste Del.

Festligheder.

I November Dans. Søndag før Jul Discipelkomædie. Ved Fastelavnstid Dans. Bal i Anledning af

Kongens Fødselsdag. D. 6 Juni Køretur til Holsteinborg, hvor Skolen mødte megen Venlighed fra Lensgreve Holstein.

Afgangs- og Aarsprøven.

Den skriftlige Del af Afgangsprøven og IV Klases Aarsprøve afholdtes fra 9 til 14 Juni. Undervisningen ophører d. 23 Juni Kl. 4. Den skriftlige Prøve for Skolens andre Disciple afholdes fra 24 til 26 Juni. Den mundtlige Prøve foregaar saaledes:

Mandag 16 Juni.

Kl. 8^{1/2}. VI. Græsk.

Torsdag 19 Juni.

Kl. 11. VI. Historie.

Fredag 20 Juni.

Kl. 8. 4R. Historie.

Lørdag 21 Juni.

Kl. 8. VI. Engelsk.

» 4. 4R. Engelsk.

Mandag 23 Juni.

Kl. 2. VI. Latin.

Tirsdag 24 Juni.

Kl. 8 og 4. IV. Latin.

Onsdag 25 Juni.

Kl. 8 og 4. VI. Dansk.

Torsdag 26 Juni.

Kl. 8. 4R. Dansk.

Fredag 27 Juni.

Kl. 11. VI. og 4R. Tysk.

Lørdag 28 Juni.

Kl. 8. IV. Tysk.

» 8. 3R. Naturlære.

» 8. I. Matematik.

» 3. Vs. Latin.

» 3. III. Tysk.

» 3. II. Aritmetik.

» 3. 1R. Naturhistorie.

Mandag 30 Juni.

Kl. 8. Vs. Naturlære.

» 8. II. Fransk.

» 8. 2R. Geometri.

» 8. I. Naturhistorie.

Tirsdag 1 Juli.

Kl. 8. IVm. Naturlære.

» 8. III. Fransk.

» 8. 3R. Fransk.

» 8. II. Naturhistorie.

» 8. 2R. Engelsk.

» 3. 1R. Religion.

» 3. I. Latin.

Onsdag 2 Juli.

Kl. 8. VI. Fransk.

» 8. Vm. Matematik.

» 8. 3R. Naturhist.

» 8. 2R. Dansk.

» 8. J. Religion.

» 3. 1R. Matematik.

» 4. 4R. Fransk.

Torsdag 3 Juli.

Kl. 8. IV. Geografi.

» 8. IIIs Græsk.

» 8. 3R. Aritmetik.

» 8. II. Historie.

» 8. 2R. Religion.

» 4. 4R. Geografi.

» 6. VIIm. Naturlære.

Fredag 4 Juli.

Kl. 8. VIIs. Naturlære.

» 8. V. Engelsk.

» 8. III. Geometri.

» 8. 3R. Historie.

» 8. I. Geografi.

» 11^{1/2}. 4R. Naturlære.

» 3. 2R. Aritmetik.

Lordag 5 Juli.

Kl. 8. IV. Fransk.

» 8. III. Aritmetik.

Kl. 8. 3R. Dansk.

» 8. II. Geografi.

» 3. 1R. Fransk.

Mandag 7 Juli.

Kl. 8. V. Historie.

» 8. IV. Naturhist.

» 8. 2R. Fransk.

» 8. I. Historie.

» 8. 1R. Engelsk.

» 3. IIIIm. Naturlære.

» 3. II. Religion.

Tirsdag 8 Juli.

Kl. 8. IVs. Græsk.

» 8. III. Naturhist.

» 8. 3R. Geografi.

» 8. 2R. Historie.

» 8. 1R. Tysk.

» 12. VIIm. Matematik.

» 3. II. Tysk.

» 4^{1/2}. 4R. Matematik.

Onsdag 9 Juli.

Kl. 8. V. Dansk.

» 8. IV. Matematik.

» 8. III. Historie.

» 8. 2R. Geografi.

» 8. I. Tysk.

» 3. 3R. Engelsk.

» 3. 1R. Dansk.

» 4. IV. Matematik.

Torsdag 10 Juli.

- Kl. 8. Vs. Græsk.
 » 8. Vm. Naturlære.
 » 8. III. Geografi.
 » 8. 3R. Geometri.
 » 8. II. Latin.
 » 8. I. Fransk.
 » 8. 1R. Historie.
 » 3. 2R. Tysk.

Fredag 11 Juli.

- Kl. 8. V. Fransk.
 » 8. 4R. Naturhist.
 » 8. IV. Historie.
 » 8. III. Latin.
 » 8. II. Geometri.
 » 11. V. Fransk.
 » 3. 3R. Tysk.
 » 3. 2R. Naturhist.
 » 3. 1R. Geografi.

Lørdag den 12 Juli Kl. 2 meddeles Udfaldet af Afgang- og Aarsprøverne i Festsalen (Adgang ad Hovedtrappen).

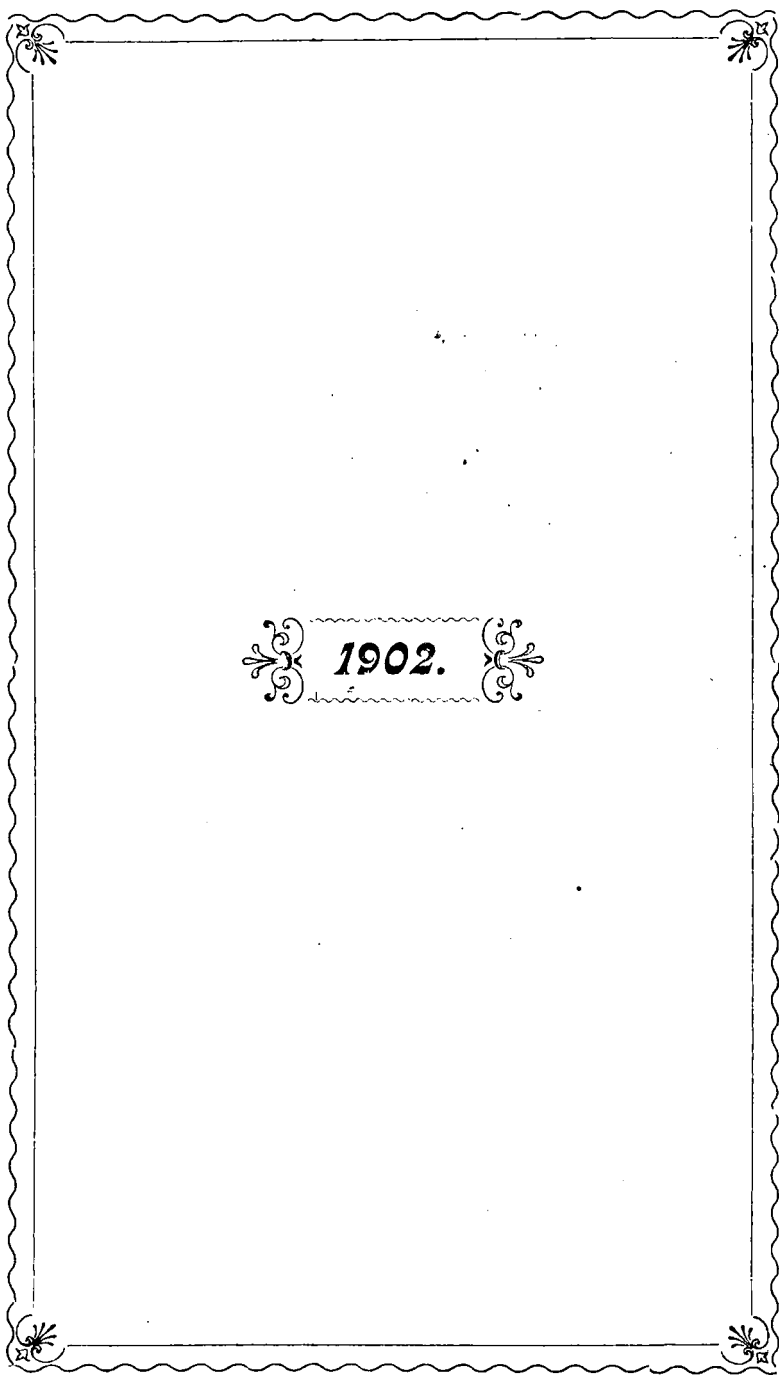
Mandag 14 Juli Kl. 10¹/₄ Prøve over ny Disciple.

Tirsdag 19 Avgust Kl. 9 samles Disciplene i Lovsangssalen.

Til at overvære de mundtlige Prøver og Slutningsmødet indbydes herved paa Medlæreres og egne Vegne.

Sørg Akademis lærde Skole og Opdragelsesanstalt. Den 15 Juni 1902.

H o f f.

1902.